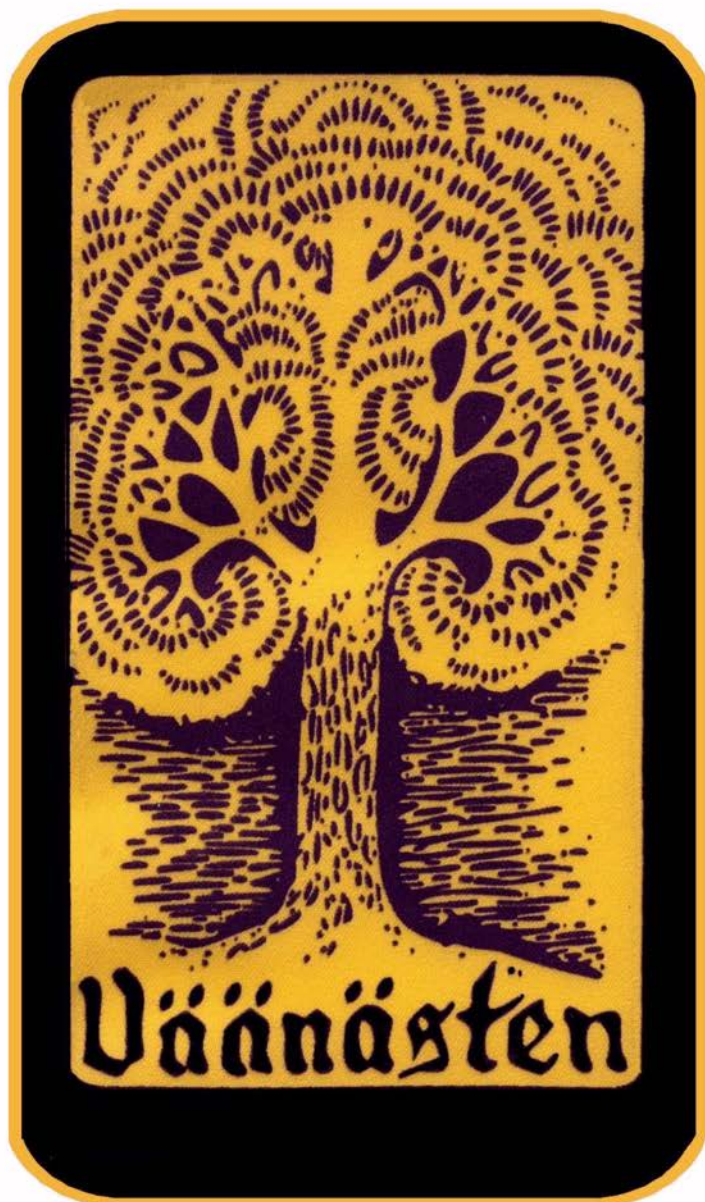

N:o 18 · 2010

Sukupuu

Perustettu Helsingissä
14. 11. 1937

VÄÄNÄSTEN SUKUSEURA RY:N JÄSENLEHTI

JULKAISIJA

Väänästen Sukuseura ry
Kotikatu 6 E 11
33710 Tampere

www.vaanaestensukuseura.fi

TOIMITUS

PÄÄTOIMITTAJA:
Pentti Väänänen

JULKAISUTOIMIKUNTA:

Riitta Mäkinen, toimitussihteeri
Eeva-Riitta Piispanen
Annikki Vuori

SUKUSEURAN HALLITUS

ESIMIES:
Pentti Väänänen, Tampere, 040 711 7605

VARAESIMIES:
Sinikka Aaltonen, Helsinki

JÄSENET:
Marjatta Liljeström, Kauniainen
Eeva-Riitta Piispanen, Helsinki
Heikki Väänänen, Kuopio
Jari A. Väänänen, Kuopio
Matti Väänänen, Siilinjärvi
Mauno Väänänen, Kerava
Otto Väänänen, Helsinki
Pentti Väänänen, Oulu

SUKUSEURAN SIHTEERI:
Marjatta Liljeström, 040 504 3138

TALoudenHOITAJA:
Jari A. Väänänen, 044 528 5500

ULKOASU JA TAITTO
Pasi Väänänen, Luova toimisto Bolder Helsinki Oy, www.bolder.fi

ISSN 1797-1780

- 4 Esimiehen tervehdys PENTTI VÄÄNÄNEN

ELÄMÄTÄ ENTISTEN IMMEISTEN — SUKUTUTKIMUSTA JA MUISTELUA

- 5 Muutalammilta Murtolahteen RIITTA MÄKINEN
12 Pikkuhyttönä sukujuhlassa 1939 MAILA KORTELAINEN
14 Terttu Väänänen muistolle ANNA VÄÄNÄNEN
15 Esi-isien asuinsijoilla RISTO VÄÄNÄNEN
20 Kohtalokas myöhästyminen ANNIKKI VUOTI
22 Yhteisiä esi-isiä etsittiin DNA-näytteistä PERTTI VÄÄNÄNEN

VÄÄNÄSTEN VEISTÄMÄÄ JA VÄÄNÄSISTÄ VEISTETTYÄ

- 23 Sulla, Mari on hevone' H.V.
25 Riittää mielikuvitusta
25 Näkymätön Väinänen JOPE PITKÄNEN

OPPIA PANTU ON OHTAAN — STIPENDINSAAJIEN KUULUMISIA

- 26 Lasten kaltoinkohtelua ehkäisemään ARJA VÄÄNÄNEN
28 »Kun ne ottas mejjät tosissaan» — omaishoitajien kokemuksia» ANNIKKI PURSIAINEN
31 Kauppatieiteitä Carolinassa JENNI VEHVILÄINEN

KUJ JÄSENIÄ YHTEISEN PERREEN — SUKUSEURA TOIMII

- 33 Vuosikokous pidettiin Lapinlahdella PENTTI VÄÄNÄNEN
34 Sukuseura Väinäjoen suulla RIITTA MÄKINEN
38 Matkalla Väinästen sukuseuran kanssa VÄNÄ
39 Sukuseurojen Keskusliitto palkitsi Väänäsiä HALLITUS
39 Sukuseuran hallitus tiedottaa
40 Vuosikokouskutsu
40 Väänästen sukujuhla ja 15. sukukokous

Esimiehen tervehdys

PÄÄTTYVÄ VUOSI 2010 muistetaan kylmää talvesta ja kuumasta, oikeasta lapsuuden ajan kauniista kesästä. Jonkun matkaa saattoi haitata Islannin tulivuoren tuhkapilvi, ja koko Euroopan Unionia säikäytti Kreikan talouskriisi. Parin lammavuoden jälkeen pörssikurssit ja talous alkoivat elpyä ja ihmisten usko paremmasta tulevaisuudesta kasvoi.

Sukuseuran toiminnassa mieleen jäävät vuosikokous Väärnin pappilassa Lapinlahdella ja Riian matka syyskuun alussa. Pietarin, Viron ja Riian matkojen tunnelma ja palaute on ollut niin positiivista, että vastaavia matkoja kannattaa järjestää edelleen.

Sukuseurojen Keskusliitto palkitsi sukuseuramme pitkäaikaisia vaikuttajia keskusliiton mitaleilla Väänästen Sukuseuran vuosipäivänä 14.11. kiitoksena heidän työstään sukuseuratoiminnan hyväksi. Kaikki palkitut ovat tehneet mittavan päivätyön sukuseuramme hyväksi, mistä annamme heille suuren kiitoksen.

Väänäs-tutkijat ovat tehneet pyyteetöntä työtä ja koonneet esivanhempiemme tietoja Juuret-ohjelmaan. Kaikkia nimiä ei kuitenkaan ole vielä saatu sukutietoaineiston piiriin. Nyt on otettu käyttöön myös dna-tutkimus, jonka avulla pyritään selvittämään eri sukuhaarojen esi-isien sukulaisuussuhteet.

VUOSI 2011 on sukujuhla- ja vuosikokousvuosi. Vuosikokous pidetään huhtikuun alussa Jyväskylässä. Sukukokous järjestetään perinteisin menoin elokuun ensimmäisenä viikonloppuna Kuopiossa. Kauempaa tulevien kannattaa suunnitella lomamatka tuohon aikaan Savoan ja sen pääkaupunkiin. Kokouksiin ovat tervetulleita kaikki Väänäs-sukuiset ja siellä voi myös liittyä sukuseuran jäseneksi.

TOIVOTTAVASTI LEHDEN LUKIJAT toimivat tiedonvälittäjinä kertoen muille Väänäs-sukuisille sukuseurasta ja seuraan liittymisestä sekä opiskelijoille jaettavista stipendeistä.

Kiitän eri tapahtumien järjestelijöitä ja niihin osallistuneita Väänäs-sukuisten hyväksi tehdystä vapaaehtoisesta työstä. Esitän myös lämpimät kiitokset tämän lehden valmistumisesta Riitta Mäkiselle ja aineistoa toimittaneille henkilöille.

Toivotan lehden lukijoille

Hyvää Joulua ja onnea vuodelle 2011

Pentti Väänänen

Esimies

RIITTA MÄKINEN

Muutalammilta Murtolahteen

VÄÄNÄSTEN SUKUPUUTA toi toimittaessani oivalsin, että kirjoitus, jonka olen laatinut Sysmän Nuoramoisten kyläkirjaan, sopisi alkupäästään lyhennettynä ja loppupäästä täydennettynä myös Väänästen sukupuuhun. Alkuperäinen teksti ilmestyy, aivan kuten tämä Sukupuu joulun alla; kirjan nimi on Nuoramoinen – kylä Sysmässä. Sen julkaisija on Nuoramoisten Nuorisoseura Nuhja ry.

Jokunen vuosi sitten alkoi sysmäläinen kylännimi Nuoramoinen tulla vastaan aivan yhtenä. Esimerkiksi: Seisokelin jossa näyttelyssä kotikunnassani Lempäälässä ja katselin esillä olevia kyläkirjoja. Viereisen rouvan kanssa syntyi juttua; hän kertoi olevansa Sysmästä. – Ai mistäkö päin Sysmää? – No Nuoramoisista. Kerroinpa tietäväni kylän.

Jonkun ajan päästä sain puhelun samaiselta rouvalta. Enkö haluaisi kirjoittaa kyläkirjaan, jota nuoramoislaiset ovat alkaneet kerätä? Kun ennen aivan tuntemattomasta kylästä oli yllättäen tullut useaa reittiä melkein tuttu, lupauduin.

KERRAN NUORAMOINEN, YHTENÄÄN NUORAMOINEN

Talvella 2007 tein historiikkia Väänästen sukuseura ry:lle. Yksi keskeinen seuran vaikuttaja, majuri evp. Kalle Väänänen oli, kuten odottaa sopii, syntyisin Itä-Suomesta, mutta asui nyt Lahdessa. Häntä haastatellessa ei voi-

nut välttää kuulemasta rakkaasta vapaa-ajan paikasta Vähäkumusta Sysmässä. – Ai missäkö päin Sysmää? – No Nuoramoisissa. Nuoramoinen oli hänelle muutenkin tuttu paikka, sillä ensimmäinen vaimo Eeva oli omaa sukua Schildt, Nuoramoisten Uuden Olkkolan kartanosta. Eevan äiti puolestaan oli ollut omaa sukua Väänänen. Kalle Väänäsen pojantytär ja minun kuopukseni sattuvat olemaan kurssitovereita Rovaniemen yliopistossa. He voisivat perustaa kahden kesken Nuoramois-kerhon, sillä kuten kohta selviää, kummallakin on siellä juuria.

Tässä Sukupuu-lehdessä jätän kertomatta muutaman ulkokohtaisemman Nuoramois-havainnon. Se oleellinen kontakti tuli, kun kirjoitin elämäkertaa »Suomen osuustoiminnan äidistä», Hedvig Gebhardista. (Mäkinen ja Sysiharju, Eteenpäin ja ylöspäin, Hedvig Gebhardin osuus ja toiminta. Otava 2006.) Yksi Hedvig-rouvan veljistä oli avioitunut kotivävyksi Nuoramoisten Nordenlundin kartanoon.

Hedvig ja Hannes Gebhardin Maiju-tytär muistetaan astiankuivauskaapin keksijänä, mutta ehti hän paljon muutakin perheenäitien hyväksi. Elämäkertaa valmistellessani luin myös Maijun kirjeitä. Lukioikäisenä tyttö sairasteli ja hänet lähetettiin toipumaan terveelliseen maalaisympäristöön, enonsa perheeseen Nordenlundin kartanoon. Maijun

mielenkiintoisia raportteja jäin lukemaan pidemmäksikin aikaa kuin äiti-Hedvigin elämäkerran kannalta olisi ollut tarpeellista.

Kanssatekijäni, Gebhardien pojantytär Anna-Liisa Sysiharjun puoliso Pekka Sysiharju tunsikin, kuinka ollakaan, hänkin Nuoramoisten kylän! Nuorena poikana Pekka oli usein kylässä tädillään naapurikylässä Asikkalan Kalkkisissa. Tilaan kuului takamaita Nuoramoisten Ravioskorvessa, jossa käytiin porukalla heinänteossa.

Aiemmin minulla oli työtoverina mies, joka usein mainitsi käynneistä kotiseudulla Sysmässä. Kun Nuoramoinen oli ilmaantunut tietoisuuteeni, kysyin, tuntee ko hän kylää? Kyllä vain, Aimo Virtanen oli viettänyt siellä osan lapsuudestaan ja perheellä on edelleen kesäpaikka lähetyvillä. Sitä paitsi hänen vaimonsa on kotoisin Ravioskorvesta, josta sodan jälkeen tuli karjalaishylä.

ESIÄITINI MUUTALAMMILTA

Mutta miten sain ensimmäiseen kosketuksen Nuoramoisiin?

Gebhard-työn aikana jouduin Helsingissä Kansallisarkiston mikrotallenneosastolle. Siellä on kymmeniä metrejä paikkakuntakohdattaisia mikrokortteja vanhoista kirkonkirjoista. Muistui kesken kaiken mieleeni, että olin ajatellut joskus selvittää Rinna-mummon, isäni äidinäidin nuoruutta. Siitä ei tiedetty juuri muuta kuin että hän oli kotoisin Sysmästä. Muistin myös tarkan syntymäpäivän: 17.11.1858.

Samaishella päivämäärällä vuonna 1979 kävi mummoni Hilja Väänänen, tämän mainitun Sysmän Rinnan tytär, meillä kylässä ja kertoili äidistään. Seuraavana päivänä syntyi esikoisemme. Hänet kastettiin Rinnaksi.

No niin, mikrokorttikansioiden rivistöstä etsin Sysmän ja kastettujen luettelon vuodelta 1858. Ja sieltähän se löytyi, Rinna Malakiaan-tytär, Nuoramoisten kylän Muutalammilta. Pidemmälle en silloin ehtinyt, mutta kotona tietokoneella tavoitin perheen aiempia vaiheita HisKi-tietokantaan digitoiduista kirkonkir-

jätiedoista.

Ilmeni, että Rinnan vanhemmat Eva Karlintytär (s. 1811) ja Malakias Kristerinpoika (Knep, s. 1810) ja kaksi lasta olivat muuttaneet Nuoramoisiin Asikkalan Kalkkisista. Muonamiesperheenä ja mäkitupalaisina he olivat kierrelleet useissa asuinpaikoissa pitkin kyläkuntaa. Kirkonkirjoista huomaa, kuinka tilalliset ja yleensä torpparitkin pysyivät aloillaan, mutta tilaton väestö muutti tiheästi. Elämäntilanne oli varmasti muutenkin kovin epävakaa.

Eevalle ja Malakiaalle syntyi Muutalammille ehdittyä perheen yhdeksäs lapsi vuonna 1853. Asikkalassa syntyneet Fredrika ja Joo-seppi olivat tuolloin parikymppisiä. He olivat palveluksessa muualla, luultavasti 15-vuotias Magdalenakin oli muiden kuin vanhempiensa leivissä. Yksi tytär, sokeaksi mainittu, oli kahdeksanvuotiaana kuollut kulkutautiin, mutta kesän 1854 alkaessa pikku mäkituvan pihalla iloitsi lämmöstä ja auringosta viisi tytärtä, iältään vuoden ja kolmentoista välillä.

Sen kesän päättyessä näistä lapsista oli jäljellä vain kuusivuotias Karoliina. Eeva-Liisa, Maria, Ida ja Johanna olivat kuolleet seudulla riehuvaan punatautiin yhden ainoan elokuisen viikon sisällä. HisKi-tietokannasta saattoi jäljittää tiedon, että vuosina 1853–54 punatauti tappoi peräti 662 sysmälaista.

Mitä mahdollista Malakiaan ja Eeva Marian tuvassa ajatella nelisen vuotta myöhemmin, kun 47-vuotias Eeva ymmärsi olevansa vielä kerran raskaana. Melkein luulen, että hän samaistui Raamatun Saaraan ja Elisabetiin, vaikka olikin jo synnyttänyt (ainakin) yhdeksän lasta. Vielä saisi kokea äidin vaivan ja ilon ja saisiko peräti pojan vanhuuden turvaksi? No, tyttö tuli tälläkin kertaa, mutta varmasti marraskuiseen hämäärään syntyneestä nuorimmaisesta tuli rakas taivaan lahja, myös kymmenvuotiaaksi ehtineelle Karoliina-siskolle. Tulokkaalle annettiin harvinaisen uusi nimi Rinna. – Jonkun verran nimeä esiintyy lähipitäjissä, ilmaisee HisKi-tietokanta.

Kesällä 2004 erään matkan yhteydessä menimme jo aikuisen Rinna-tyttäreni kanssa etsimään esiäidin lapsuudenmaisemaa. Se löytyi Nuoramoisten sivukulmalta, pitkän metsätaipaleen takaa. Siellä sijaitsi pieni järvi, siis Muutalammi, yksi toimiva maatila ja toisen talon palanut raunio. Hetken luulimme, että löytämämme raunio sekä säilynyt aitta ja navetan kivijalka olisivat olleet esiäiti-Rinnan lapsuudenkotia. Mutta tämä oli itse Muutalammin torppa, sittemmin talo. Rinnan koti eli muonamiehen mökki on varmasti jo aikoja sitten hävinnyt.

Rinna Malakiaantytären lapsuuteen osuivat suuret nälkävuodet. Millä keinoin lie läpäisty? Muutalammi tarkoitti sekä pientä järveä että pientä taloryhmää sen rantamilla. Olisiko lammesta irronnut kalaa? Tai kylän pellot sittenkin säästyneet pahimmilta halloilta? Pienikasvuiseksi Rinna kuitenkin jäi, liekö heikon ravinnon vai geenien syytä?

RINNAN VAELLUSVUODET JA PERHE

Valitettavasti helppokäyttöiset HisKi-tiedot loppuivat Sysmän osalta vuoteen 1855, mutta kerran otin taas etsiäkseni lisää Rinna Malakiaantytären vaiheita Kansallisarkiston mikrokorteilta. Löysin merkinnät, joiden mukaan hän oli tavallista parempi lukija. Kinkereillä oli rippikirjaan tullut osaamisesta kertovia rasteja niin paljon, kuin rahvaan lapselle ylipäänsä oli mahdollista.

Malakias näyttää kuolleen 1870 ja jos oikein tulkitSEN kuolinsyymerkintää (vansju), hän oli mielisairas. Sen jälkeen Rinna ja hänen äitinsä esiintyivät rippikirjassa peräkkäisillä riveillä Muutalammillä »loisina» (inhysning).

Mikrokorteilta selvisi edelleen, että kahdeksantoistavuotiaana loisen tytär Rinna Malakiaantytär sekä loisen tytär Anna Svärd matkasivat Sysmän kirkolle hakemaan muutokirjaa. Oliko Eeva kuollut tai vaikka jäänyt toisten tyttärien hoiviin? Tätä en saanut selville. Oli maaliskuun alku – kaikki palvelusväen muutot eivät siis tapahtuneet pyhäinpäivän

Rinna Mäkinen Rinna Malakiaantytären jäljillä Muutalammin talon aitan portailla kesällä 2004. Tämä ei ollut esiäidin koti, mutta varmasti hän oli tälläkin pihamaalla juoksennellut, kenties aittakin oli olemassa jo hänen lapsuudessaan. KUVA: SAMI SARAMÄKI

aikaan. Ystävättäret Anna ja Rinna lähtivät Heinolaan, jonne ainakin Rinnan vanhin veli oli perheineen muuttanut jo vuosia aiemmin. On vaikea tietää, missä määrin häneen oli ollut yhteyksiä. Ehkäpä ainakin terveisiä välittyi markkinamatkoilla, joita Sysmästä oli tapana tehdä Heinolaan. Kirjeenvaihto on epätodennäköistä, sillä kansanihmiset eivät juuri osanneet kirjoittaa.

Heinolaan muutettua alkoivat Rinnan vaellusvuodet palvelijana, ensin itse kaupungissa, sitten kolmessa eri kartanossa. Seurakuntien rippikirjat kertovat edelleen kelpo lukijasta, mutta enää ei pappi merkinnyt kaikkia mahdollisia rasteja. Raskas työkö jo verotti ulkomuistia? Ja olisiko vaikka »kristinopin ym-

märrys» ollut jossain kohdin erilainen kuin papilla itsellään? Ripitykseen salavuoteudesta Rinna ei joutunut, kuten usea toveri.

Tammikuussa 1885 27-vuotias Rinna sekä 39-vuotias poikamies, puuseppä Ulrik Nyberg menivät pappilaan kuulutuksille ja vähän myöhemmin vihille. Ulrik asui Nastolan Villähteellä, samassa kylässä jossa oli Rinnankin silloinen palveluspaikka Erstan kartano. Kotipaikka pysyi samana, mutta jossain vaiheessa Ulrik vaihtoi ammattia: hänestä tuli vaimemies valtion rautateille. Ulrikin veistämiä huonekaluja kuitenkin on käytössä edelleen hänen tyttärensä jäämistön osana Nilsin Murtolahden Koivurinteellä.

Rinnan ja Ulrikin perheeseen syntyi viisi lasta, mutta neljä ensimmäistä kuolivat kukin eri syistä jo ennen kuin seuraava oli ehtinyt syntyä. Tämän olimme nähneet jo isäni aikoinaan tilaamasta Nastolan kirkonkirjojen otteesta. Vuonna 1896 syntyi vielä Hilja Maria, hän josta tuli mummoni. Tämäkin pikkuinen sai muutaman vuoden ikäisenä pahan lastentaudin ja alistuneina jo odotettiin kuolemaa. Rinna-äiti ja kummitäti puhelivat vuoteen vierellä vähien tavaroiden jakamisesta ja siitä, kuka saisi tyttönsä nukan. Mutta silloin horteinen lapsi havahtui ja julisti, että hänen nukkeaan ei anneta kenellekään – ja alkoi parantua. Hän eli yli 90-vuotiaaksi.

RINNA KOULUTTI TYTTÄRENSÄ

Hilja jäi kymmenen vanhana isästään orvoksi, mutta äiti sai käytettyä tytön läpi Lahden yhteiskoulun keskikoululuokkien, vaikka siihen aikaan työläislapsi oppikoulussa oli tuiki harvinainen ilmiö. Perään puutarhakoulu ja aukultointi Lahden kansanopistossa. Sitten Hiljasta tuli Marttojen neuvoja Pohjois-Savoon.

Kotitalousneuvojan tehtävänä pulatalvena 1917–1918 oli erityisesti ruokatalousneuvonta, hätäleivän tekoa myöten. Sota tuli kuitenkin väliin. Talvella 1918 Hilja oli Kuopiossa muonittamassa valkoisia sotilaita ja kohtasi ruokasalissa sotamies August Väänänen.

– Keittokulho meinasi pudota käsistäni,

kun näin Akun, kertoi mummo jälkeläisilleen ja jatkoi, että vastoin tapojaan hän ennen pitkää sopi komean nuoren miehen kanssa »tref-fit», Puijon juurelleko se nyt oli. Mutta eipä August Väänänen tullutkaan. Turhaan odotellut Hilja oli vihainen itselleen, että olikin suostunut tällä tavoin narrattavaksi. Seuraavana päivänä hän kuitenkin sai viestin, että August oli äkkiä joutunut rintamalle.

Kesän tultua nuoret melko sattumalta kohtasivat uudelleen ja päättivät hyvin nopeassa tahdissa avioitua. Vihkiminen tapahtui Nastolassa kesällä 1919. Niin hämäläisneito Hiljasta tuli savolaisemäntä Kuopion pohjoispuolelle Muuruveden Murtolahteen (nykyään Nilsiää). Ensin asuttiin suuressa yhteistaloudessa Paalanniemen talossa ja Hilja opetteli talon tavoille anoppinsa ohjauksessa. Parin vuoden päästä valmistui nuoren parin oma koti, Murtola, joka myöhemmin peri pääosan Paalanniemen maista. Siellä sitten noudatettiin niitä oppeja, joita Hilja oli kouluissa saanut. Eipä esimerkiksi enää syöty yhteisestä padasta.

RINNA SOPEUTUU SAVOON

Hiljan ja Augustin esikoinen Jorma syntyi 1920 Paalanniemessä ja Jouko, minun isäni, kahden vuoden päästä Murtolassa. Nyt tuli Rinna-äiti tueksi ja aikaa myöten asettui kokonaan tyttärensä talouteen. Kolmas lapsenlapsi, Sirkka-Liisa syntyi 1928.

Nuorempana ihmettelin ja vähän surkutelinkin Rinnan kohtaloa. Vaihtaa nyt kuusisakymmenissä aivan uusiin oloihin vieraaseen maakuntaan ja tehdä vielä täysi työrupeama lastenhoidossa, talousaskareissa ja alkuun jopa pellolla! Nähtyäni Rinnan neljän kuolleen lapsen luettelon oivalsin, että terveiden lastenlasten hoivaaminen vankassa sukutalossa merkitsikin koetellulle naiselle elämän täyttymystä!

Käytyäni Muutalammilla ymmärsin senkin, miten hän, vilkkaan Villähteen asemakylän asukas, saattoi ilmeisen hyvin sopeutua harvaan asutulle savolaisseudulle. Maisema, peltoaukea välkkyvän veden äärellä ja metsäi-

set mäet ympärillä, on hyvin samankaltainen lapsuuden Muutalammilla ja vanhuudenpäivien Murtolahdessa.

Yksi piirre äidissään kiusasi Hilja-emäntää. Jos oli tarjolla jotain pikku herkkua, Rinna-mummo halusi jättää oman osuutensa talon palvelijoille. »Tytöillä on nälkä». Tämähän oli ikään kuin moite, etteivät kaikki saa tarpeeksi ja Hiljan mielestä saivat kyllä. Varmaan oli pikemminkin kyse Rinnan omista piikamuistoista. Mutta hän oli muutenkin hyvin sosiaalinen ihminen, jo Villähteellä. Yksi tapa auttaa muita oli kirjoittaa naapureiden puolesta näiden Amerikan-kirjeitä. Vielä 1900-luvun alussakaan kirjoitustaito ei ollut kaikkien omaisuutta. Milloin Rinna itse sen oppi, on epäselvää. Kaiken lisäksi Rinna tuki ja harrasti lähetystyötä, oli siis kansainvälisesti suuntautunut, kuten nykyään sanottaisiin. Nastolan aikoina hän jopa kävi Hilja-tytön kanssa Suomen Lähetysseurassa Helsingissä. Ilmaiset tai halvat junaliput olivat rautatieläisperheen pieni luontaisetu.

Rinna Nyberg oli muistojen mukaan vaatimaton persoona, mutta arkistotutkimukset paljastivat erään turhamaisuuden: Hänen viralliseksi nimekseen ilmoittama Arinna oli keksitty jossain myöhemmässä elämänvaiheessa. Ei sellaista missään tyttöaikaisissa kirkonkirjamerkinnoissa näkynyt, ei liioin sukunimeä Malmberg, joka muka oli ollut hänen tyttönimensä. Vihille Rinna siis meni Malakiaantytärenä. Isä-Malakiaalla oli Asikkalassa asuessa ollut omalta sotilas-isältään peritty sukunimi Knep, mutta se oli Sysmässä jäänyt käytöstä.

Savossa kuitenkin kaikilla oli sukunimi ja suvuista oltiin hyvin tietoisia. Keksimällä etunimeensä A-alkuliitteen ja tyttönimekseen Malmbergin Rinna tuli ikään kuin tasa-arvoiseksi perheen toisen isoäidin (Fred)Riikka os. Savolaisen kanssa. Malmberg oli aika nerokas valinta. Se oli Savon heränneiden piirissä arvostettu pappissuvun nimi, mutta Hämeessä myös köyhän kansan käytössä. Lisäksi siinä oli samat alkukirjaimet kuin Malakiaassa. Ehkä

saman nimen otti Rinnan Heinolaan muuttanut Jooseppi-veli? Huomionarvoista on kuitenkin, että vaikka Savossa tyttönimen merkintä hautakiveen on vakituinen tapa, Rinnan kohdalla lukee vain Nyberg.

Riikka-mummo oli ollut ison talon tytär, joka oli naitettu leskimiehelle naapurikylään. »Minä toivon, ettei sinun tarvitse laskea niitä koskia, joita minun on täytynyt», oli hänen tervetuliaistoivotuksensa Hilja-miniälle. Luulen, että Riikka ankarista vaiheistaan huolimatta säilytti aina tietyn talollisylpeytensä. Rinnan vahvuuksia taas oli maalaismummolle laaja tietomäärä ja itsenäinen henkilökohtainen uskonelämä ja ajattelu. Kummallakin oli melko myöhäisellä iällä saatu rakas kuopus ja juuri nämä kuopukset olivat avioituneet ja tarjosivat äideilleen vanhuudenkodin. Riikka-kin nimittäin muutti loppuvuosiin Murto- laan ja hänestä ja Rinnasta tuli huonetoverit ja ystävät. Vain Rinna kelpasi Riikalle ohkaisen nutturin laittoon, sitten kun omat kädet eivät enää taipuneet.

»YHÄKÖ SINÄ NUKUT?»

Hilja-mummoni kertoi viimeisinä vuosinaan, että hän aamuisin herää ikään kuin äitinsä ääneen: »Yhäkö sinä nukut?» Rinna itse oli tavattoman ahkera ihminen; jos ei muuta niin sukankudin oli aina käsillä. Hiljan ollessa lapsi äiti oli neuvonut tätä tekemään työtä. Jos työtä ei ollut, sai leikkiä, mutta jouten ei sopinut olla.

Rinnan omasta lapsuudesta ei juuri kuultu. Viimeksi olen haastatellut tätiäni Sirkka-Liisa Heinosta, mutta ei hänkään muista mummoltaan mitään nuoruuden tarinoita. Ehkä tämä yksinkertaisesti ei halunnut muistella karua alkuaan, saati »syyllistää» paljon onnekkaimmissa oloissa eläneitä lastenlapsiaan.

Sen sentään tiedän jo Hilja-mummoni kautta, että Erstan kartanossa Rinna palveli »teijana», karjapiikana. Kartanon pelloilla Hilja-tyttökin tienasi koulurahoja. Hilja-mummoni kertoi myös, että Rinna oli

Hilja ja August Väänänen, vasta-avioituneet Jouko ja Marjatta (myöhempi sukuseuran kunniajäsen) Väänänen sekä Marjatan isä, toimittaja Urho Kittilä Murtolassa. Nuori isäntä Jorma Väänänen oli juuri sivellyt talon keltamullalla; sellaiseen ylellisyyteen oli kesällä 1950 pitkästä aikaa mahdollisuus. – Rinna-mummo ei enää ollut näissä jälkihäissä mukana.

yhteiskunnallisesti valpas nainen, tilasi leskenäkin sanomalehteä ja teroitti tyttärelleen yleisen kunnallisen äänioikeuden merkitystä, kun se tuli voimaan 1918.

Hilja peri kiinnostuksen yhteiskunnallisiin asioihin, hän oli mm. Muuruveden kunnan-valtuutettu ja aktiivinen maalaisliittolainen. Eräänä kesänä 1930-luvun lopulla hän meni kuuntelemaan Hedvig Gebhardia, kun tämä tuli Suonenjoen emäntäkouluun esitelmöimään naisasiasta. Tilaisuudesta on yhteiskuva niin mummoni kuin Gebhardin albumeissa. Gebhardin papereista löytyi myös muistiinpanolappunen erästä 1950-luvun radiokeskustelua varten. Samaan eduskunta-aiheiseen keskusteluun näkyi osallistuneen »emäntä Väänänen».

Emäntä Hilja Väänäsestä oli 1951 tullut kansanedustaja, mitä luottamustointa hän hoiti vuoteen 1966. Kerran Hilja oli mukana

Neuvostoliittoon matkustavassa valtuuskunnassa ja saattoi isännille kertoa, kuinka hänen vanha sokeutuva äitinsä kuolinvuoteellaan 1943 oli kuullut radiouutisista Stalingradin taistelusta ja päättellyt ääneen, että nyt sodan suunta kääntyi.

August Väänänen kuoli 1961. Siitä pitäen Hilja-mummo piti lipastolla ukkini valokuvaa ja sen edessä liinalla muutamaa täyteläistä vehnäntähkää. Muutalammilla käydessäni poimin pellolta muutaman kauniin ruistähkän. Ne saivat paikkansa Rinnan-mummon lempilapsen, edesmenneen Jouko-isäni valokuvan edessä. Kuva oli otettu veneessä Murto-lahdella.

Rinnan tarina muistuttaa niistä entisajan ihmisistä, joilla ei ollut tukikohtana omaa tilaa eikä turvana vankkaa sukua. He olivat Rinnan nuoruudessa hämäläisten enemmistö. Useimmat palvelijoiden, muonamiesten ja mäkitu-

palaisten nimet ovat unohtuneet ja hautaristit maatuneet, mutta heidän työnsä jälki sisältyy Nuoramoistenkin kylänäkymiin, vuosisataisiin peltoihin ja vanhoihin rakennuksiin.

JÄLKILAUSE SUKUPUUHUN

Itäsuomalainen sukunimikäytäntö, jonka mukaan suvun nimi pysyy, vaikka kaikki muu muuttuisi, saattaa olla yksi tekijä siinä ilmiössä, että rikkaiden ja köyhien välinen kuilu ei ole ollut aivan niin suuri kuin läntisessä Suomessa. Savossa kurjastikin elävä saattoi sentään olla ylpeä peritystä sukunimestään.

Läntisessä Suomessa taas köyhällä kansalla ei yleensä ollut sukunimiä, ennen kuin papit

alkoivat niitä antaa, useimmiten Virtasta, Mäkitä, Järvistä, Jokista... Talolliset käyttivät talon nimeä ja jos vaihdettiin taloa, vaihdettiin 1900-luvulle asti myös nimeä.

Useimmat länsisuomalaiset sukuseurat perustuvat tietyn talonpoikaistalon tiettyihin kantavanhempiin, itäsuomalaiset sukunimeen. Tavallista on, että sukuseurassa ensin kiinnitetään huomio suvun yhteiskunnallisesti ansioituneimpiin jäseniin. Väänästen sukuseurassa on jo kauan tutkittu ja huomioitu myös niukoissa oloissa eläneitä arjen sankareita. Heihin kuuluu myös Väänäs-sukuun liittynyt, vaatimattomalla tavalla vahva Rinna-anoppi ja -mummo.

MAILA KORTELAINEN

Väänästen ensimmäiset sukujuhlat kuusivuotiaan silmin

VÄÄNÄSTEN SUKUJUHLAT pidettiin kesälä 1939 Kuopiossa. Olin täyttänyt juuri kuusi vuotta päästessäni ensimmäistä kertaa isäni mukana sukujuhliin, joten kyse oli minulle suuresta päivästä. Isäni sisar, Jenny Jordman, piti Kotkassa Muotiliike Iristä, josta minulle oli juhlia varten ostettu vaaleanvihreä kukallinen vistraleninki sekä siihen kuuluva hattu.

Koska olin niin pieni, muistikuvani päivästä ja itse juhlasta ovat jokseenkin hajanaisia, ja huomaa muistavani suurten kokonaisuuksien sijaan hyvin paljon yksityiskohtia.

Juhlijoiden aamu alkoi jumalanpalveluksella, joka pidettiin Kuopion Tuomiokirkossa. Minä en kuitenkaan mennyt isäni kanssa jostain syystä kirkkoon, vaan odotin hänen kanssaan seremonian päättymistä ulkona kirkkopuistossa. Oli aikainen aamu, ehkä noin yhdeksän aikaan aamulla, eikä aurinko ollut vielä noussut korkealle. Päivästä näytti tulevan kaunis.

Siihen aikaan kirkkopuistossa oli vielä parikin kioskia, joissa myytiin kaikkea pientä. Muistan hyvin tarkkaan kuinka isäni osti mi-

Kuva Puijolta, kävelen isäni Yrjö Väänäsen kanssa etualalla. Konemestari Yrjö Vilho Väänänen (s. 1886 Kuopion mlk, k. 1961 Kuopio) oli Pöljällä, Tavisalmella syntyneen Aaro Heikki Väänäsen (1856–1908) poika, tämän isä oli Lars Samuel Väänäsen (1821–1907). Lars Samuel oli Lassilan tilan isäntä 1860–1865, jolloin myi perintöosuutensa veljilleen ja osti torpan Nilsian Sänkimäestä.

nulle elämäni ensimmäisen purukumin museon puoleisesta kioskista meidän siinä muita odotellessamme. Koska en ollut koskaan aikaisemmin syönyt purukumia, muistan kuinka en raaskinut oikein heittää sitä pois, vaikka siitä oli jo lähtenyt maku.

Kun sukujuhliin menijät tulivat kirkosta, liityimme isäni kanssa heidän seuraansa ja läksimme Puijon majalle. Majassa oli pitkät pöydät ja istuimme kaikki niiden ääressä. Pidettiin nimenhuuto, ja jokaisen piti sen yhteydessä sanoa missä oli syntynyt. Mieleeni jäi elävästi eräs mies, joka sanoi syntyneensä Ki-

venalla (Kivennavalla), koska ymmärsin hänen syntyneen kiven alla.

Puijon majalla vietetyn päivän jälkeen teimme vielä laivamatkan Kehvon suuntaan, muistaakseni seuraavana päivänä. Ilma oli jo matkatessamme viileähkö toisin kuin Puijolla ollessamme, mutta ei kuitenkaan satanut, vaikka sadetta olikin ilmassa. Saapuessamme Kehvon juhlapaikkaan, meitä oli laiturilla vastaanottamassa kansallispukuisia naisia Suomen lippujen liehuessa saloissa. Menimme mäen päällä olevaan erittäin suureen taloon, jonka arvelen olleen nuorisoseuran talo, tai

Juhlita pois tulossa Tulliportinkatua pitkin, sankarihautausmaan kohdalla. Kuvassa vasemmalta alkaen isäni Yrjö Väänänen, hänen sisarensa Aino Labbart ja Fanny Karpo, Nikolai Karpo (Fannyn mies), Uno Labbart (Ainon mies), Taru Karpo (Fannyn ja Nikolain tytär), sekä kertoja Maila Väänänen.

jokin sen tapainen. Talon suuressa salissa oli seinän vierustoilla penkkejä, ja me juhlijat istuimme niillä. Muistaakseni söimme jossain vaiheessa tilaisuutta siinä isossa tuvassa.

Myöhemmin ulkona oli mahdollisuus käydä katsomassa aikaisemmin paljastettua Väänäs-suvun patsasta. Patsaan vieressä oli seppeleitä, ja pienen tytön silmään se näytti haudalta. Kehvon iltatilaisuudessa [tai edellisillan? toim. huom.] oli myös musiikkia ja runonlausuntaa. Orkesteria johti Nikolai (Niku) Karpo ja kirjoittamia runoja lausui Kalle (Rieska-Kalle) Väänänen.

Toimituksen kommentti: Muistelman täydentää viehättävästi sukuseuran historiikissa kerrottua. Maila-tyttönen näkyy myös Puijolla otetussa ryhmäkuvassa. (Väänästen Sukupuu 14, 2007, s. 27.) Lapset mukaan sukujuhlisiin!

Väänästen sukuseuran viimeinen perustajajäsen – filosofian maisteri Terttu Väänäsen muistolle

21.11.1916–26.3.2010

TERTTU ELINA VÄÄNÄNEN oli syntynyt Kuopion mlk:ssa (nykyään Siilinjärven) Kehvolla Haapalahti-Uusitalon isännän Kalle Fredrik Väänäsen (1869–1927) – vanhan perintötilan yhdenmentoista peräkkäisen Väänäs-sukuisen isännän – ja Ilmi Elina Jukosen (1878–1953) toiseksi nuorimpana lapsena. Filosofian maisteri Terttu Väänänen kuoli Kuopiossa Harjulan sairaalassa 93 vuoden iässä 26.3.2010.

Hänen koulunkäyntinsä alkoi Räimän kansakoulusta. Ylioppilaaksi Terttu Väänänen kirjoitti Kuopion tyttölyseosta 1935 ja fil.kand. tutkinnon hän suoritti Helsingin yliopiston hist.-kielitiet.tiedekunnasta 1943 ja filosofian maisterin tutkinnon 1946. Hän toimi äidinkielen lehtorina Mikkelin tyttökoulussa 1944, Laihialla 1946–1947, Jämsänkoskella 1947–1959 sekä Kuopion yhteislyseossa 1959–1975, josta hän jäi äidinkielen vanhemman lehtorin virasta eläkkeelle. Opintomatkoja hän teki mm. Englantiin, Ruotsiin, Italiaan, Ranskaan, Yhdysvaltoihin ja Kanadaan. Sota-aikana hän toimi eläinlääkintä-Lottana hevossairaalassa, josta hän sai talvisodan muistomitalin VM2.

Sukulaisten keskuudessa Terttu Väänänen muistetaan suku- ja lapsirakkaana, hienotunteisena ja oikeudenmukaisena. Hän osasi myös laskea leikkiä ja kohdistikin usein huumorin itseensä. Eläkevuosinaan hän tuki paljon hyväntekeväisyystyötä vammaisten ja lasten hyväksi, opiskeli englantia kansalaisopistossa ja osallistui kirjallisuuspiiriin. Kesä mökille Kehvolla, Soukkio oli hänelle rakas paikka, jossa

hän vietti kesiään vointinsa mukaan jopa viimeisenä vuotenaan. Veljentyttären aviomies Martti Kainulainen videoi viimeisenä syksynä laajan elämäkerrallisen haastattelun kertojana vielä taitavasta ja hyvämuistisesta Terttu-tädistä.

Väänästen sukuseurassa Terttu Väänänen oli perustajajäsen, siis nuorena ylioppilaana yksi perustajakokouksen 1937 osanottajista ja heistä viimeisenä elossa. Suomen kielen laudatur-kirjoituksensa hän teki kirjailija ja suomentaja Antti Juhana Väänäsen suomenkielen käytöstä ja kirjoitti etäsukulaisestaan myös Väänästen Sukupuuhun (osa 2, 1945). Hän osallistui vielä viimeisinä vuosinaan aktiivisesti sukuseuran ja sukuhaaran tilaisuuksiin ja oli historiikkia kirjoitettaessa yksi haastattelusta. Sukuseura muisti Terttu Väänästä viirillään perustajajäsenensä 90-vuotispäivänä.

Anna Väänänen

Kirjoittaja on Terttu Väänäsen veljenpojan tytär

Esi-isien asuinsijoilla Varpaisten Väänästen sukuhaaran kirjan tekovaiheita

Vuonna 2009 teimme serkusten voimin kirjan sukuhaarastamme, Maaningan Varpasten Väänäsistä. Se oli monivaiheinen työ.

VARATUOMARI Iivari Aleksanteri Väänänen (1902–1967) liittyi veljensä eli tämän kirjoittajan isän, kauppias Taavetti Johanneksen (1889–1941) kanssa sukuseuraan jo 1930-luvun lopulla. He olivat Daavidin sukua, poikia. Iivari-tuomari oli mukana seurakunnan töissä ja tunsu useita kirkkoherroja Kuopion alueelta. Laajassa kirjeenvaihdossa hän tutki esi-isäänsä. Hän pääsi Ivar Wänäiseen (1777–1852) asti.

Täyttyessäni 50 vuotta 1985 Iivarin poika arkkitehti Paavo Olavi (Olli) (1936–2003) lahjoitti minulle kirjeenvaihdon kopiot. Siitä alkoi sukututkimukseni.

Täyttyessäni 70 vuotta 2005 tein ison sukupuun kartongille. Kiinnitin sen juhlahuoneiston seinälle. Juhlissa olleet Daavidista neljännen ja viidennen sukupolven edustajat kirjoittivat siihen syntymäaikansa ja -paikkansa. Samalla paikalla olleet sukulaiset saivat tietoa juuristaan.

Lahden sukkokouksessa tapasin pikkuserkkuja ja jaoin kopioituja Iivari-sedän kirjeenvaihtoja halukkaille. Kuopion kokouksessa sovimme, serkukset-pikkuserkukset, Paavo (s. 1929) Outokummusta, Mauno (s. 1939) Keravalta ja Seppo (s. 1950) Joensuusta, työnjaosta. Siinä vaiheessa Varpasen Väänästen sukukirja oli jo toisten osalta pitkälle suunniteltu. Minä, Risto Mikkelistä, sain tehtäväkseni lähinnä Daavidin (1863–1939) ja Kristiinan

Mauno Väänänen Keravalta (vas.) ja Risto Väänänen Mikkelistä haastatelevat Augustin entisen kotitilan nykyistä omistajaa Aaro Kuismia Lapinlahden Nerkoollla.

(1865–1941) 13-lapsisen perheen perillisten suuren joukon tutkimisen.

Yhteisissä palavereissa tuli puheeksi, että olisi mielenkiintoista tutustua lähemmin esisiemmemme asuinalueisiin. Sovimme retkestä heinäkuulle 2007. Tapasimme Siilijärven kirkolla, tarkoituksena jatkaa sieltä Lapinlahden Nerkoolle. Siellä tiesimme olevan Davidin (s.1889) sedän Augustin (s. 1866) entisen asuinpaikan.

Kehvon Haapalahden kartano oli seuraava kohde, josta jatkoimme kohti Väänälänrantaa ja Venäjänsaarta. Pitkän etsimisen jälkeen löysimme Augustin ja Davidin sedänisän Abelin (s. 1824) aikoinaan asuttaman, kirjeenvaihdossa mainitun Hietaharjun torpan paikan.

Augustin ajoista on Nerkoolla muistona vanha riihi. August muutti paikalle 25-vuotiaana vuonna 1891. Oikealla: Abelin asuttama Kiviharjun torppa on sijainnut kauniilla mäellä, josta on järvinäköala. Nykyinen rakennus on vuodelta 1930 ja sen sisäpuoli henki vanhaa aikaa alkuperäisine kiviuneineen. Nyt siinä asuu eläkeläispariskunta. Vieressä on kivijalka Abelin ajolta. Se on hauska säilytetty osana pihaa ja kivikkokasvien alustana.

MAANINGAN TERVASMÄKI

Hietaharjulta meidän tutkimusmatkaajien tiet erosivat, toiset lähtivät Tuusniemelle haastattelemaan Teemua, joka oli Augusti-veljen pojanpoika. Minä jatkoin Maaningan suuntaan. Seuraava kohteeni oli Tervasmäen suurkarjatila, jossa tiesin asuvan Väänäsiä. Paikan juuri eläkkeelle jäänyt isäntä Niilo kertoi Niilo-nimen ollen käytössä jo viiden sukupolven ajalla. Poikansa jatkaa tilanpitoa. Perhe ei tietävästi kuulu meidän sukuhaaraan. Niilo Väänänen neuvoi tien Mykkälään. Mykkälä on suurkanfano, josta mm Tervasmäen Väänässukuinen tila on erotettu.

Mykkälässä Iwar Wänäin (s. 1777–1852) oli ollut renkinä Iivari-sedän kirjeenvaihdon mukaan. Siltä ajalla paikalla oli vain yksi aitta. Iwar meni naimisiin Brita Mykkäsen (1784–1854) kanssa, joka lienee ollut tämän Mykkälän kartanon tyttäriä. Iivarin ja Britan seitsemäs lapsi oli 1824 syntynyt Abel.

VARPAISEN KYLÄSSÄ

Mikä meitä Varpaisten kylässä kiinnosti? Varhaisempi asutus. Martti A. Mykkäsen ja Pertti Salasman Maaningan historia ja Jorma Leimun Varpalan perintötalon historia antoivat paljon tutkittua tietoa.

Maanmittaustarkistuksessa 1664 oli Kurolanlahdessa 5 taloa. Ne maksoivat vero- ja vuokramaksunsa mm. Rantasalmen kruu-

nunkartanolle voi- ja kuivakalaleivisköinä.

Sitten tulivat kylälle Väänäset, Ruotsalaiset ja Tuoviset. Saarisen- ja Varpasenjärven metsäalueet jäivät yhteisomistukseen. Huolimatta yhteisomistuksesta lähti n. 1730 Kurolanlahden Väänästen omistamasta talosta Iwar Wänäin (1682–1759) raivaamaan ja kaskeamaan yhteisiä alueita. Hän oli toisen talollisen, Ruotsalaisen vävy. Kyläläiset haastoivat Iivarin talvikäräjille v. 1749. Esi-isämme oli ehtinyt perustaa sinne jo talon ja kaksi torppaa. Oikeudenkäynnistä huolimatta Iivari sai pitää tilansa.

Isonjaon aikana taloa isännöi Iivarin 1711 syntynyt poika Pähl. Isojaossa talo jaettiin kahden osaan, no. 3 Varpala ja No. 4 Karinkanta ja samassa yhteydessä Pähl luovutti omistuksen pojilleen, niin että ensin mainittua jäi isännöimään Petter (s.1741) ja toista Pähl (s.1745).

Sittemmin Varpala vaihtoi omistajaa siten, että vuonna 1830 isäntänä Varpalassa onkin Abel Tikkanen. 1835 isänniksi saapuivat Mykkäset ja Varpala on ollut heidän hallussaan tähän päivään saakka.

Yllä mainitulla Petterillä oli poika 1777 syntynyt Iivari ja hänellä poika, aikaisemmin mainittu, 1824 syntynyt Abel.

Seuraava Varpaisten sukuhaaran kirja on suunnittuvaiheessa lukuisine lisäyksineen ja monine korjauksineen.

KIRJOITUKSESSA MAINITUT ESI-ISÄT IIVAR VÄÄNÄSEN JÄLKIPOLVITÄULUSTA.

TAULU 1

1. SUKUPOLVI

IIVAR VÄÄNÄNEN

Isä: Paavo Väänänen, Äiti: Elina Rissanen

* 1682, Maaninka † 03.06.1759, Maaninka, Varpais.

Iivar Väänänen syntymäaika epäselvä. Assar Väänänen tutkimusten mukaan Kurolanlahden - Pulkonlahden takamailla sijaitsevasta Varpalasta (Varpais) on 3.6.1759 kirjattu kuolleisiin Iivari /Ivar Wänäin-niminen talollinen. Tuolloin hänen syntymävuodekseen myös ilmoitetaan (f.) 1682.

Iivari lienee ollut Paavo Hannunpojan (Taulu 1200) poika ja on ainakin jo 1720-luvulla merkitty Varpalan asukkaaksi. Kuopion maaseurakunnan rippikirjoihin Iivari Väänänen vaimoksi on merkitty Margareta Ruotsalainen.

Tämä Iivarin asuinseutu Varpala - Varpasmaa sijaitsee Maaningan keskustasta noin 12 km länteen. Näyttää siltä, että sekin sai asuttajikseen Wäänäs-sukuista väkeä jo varsin aikaisessa vaiheessa. Jopa edellä mainitut, Hirvilahdelta ja Vehmasmäestä (?) Kurolanlahdelle muuttaneet miehet saattoivat myöhemmin poltella kaskia sielläkin ja pyytää kalaakin viereisistä järvistä.

HisKi: Kuopion msrk. 1685 kastettu Ifvard Vänäinen, isäksi merkitty Päll saattaa olla sama henkilö.

Puoliso

Margareta Ruotsalainen

*1682, †1762

Lapset

- 1) PÄHL VÄÄNÄNEN "VÄNÄIN" *1711, KUOPION MSRK, †16.04.1785, MAANINKA (TAULU 2)
- 2) Vappu Väänänen *1710, Maaninka, †1782L
- 3) Christiina Väänänen *10.07.1726, Kuopio msrk, †21.04.1803, Kuopio msrk (Taulu 4)
- 4) Anna Väänänen *1728, Maaninka, †24.03.1728, Maaninka

TAULU 2

2. SUKUPOLVI

PÄHL VÄÄNÄNEN "VÄNÄIN", Talollinen

Isä: Iivar Väänänen (Taulu 1), Äiti: Margareta

Ruotsalainen

* 1711, Kuopion msrk, Varpais † 16.04.1785, Maaninka, Varpais [†] 01.05.1785

Kuolinsyy: veritauti, pöhö

(Assarin tutkimuksista) Iivari Paavonpojan (Taulu 1209) jälkeen Varpala n:o 1:n Väänälää isännöi hänen poika Paavo ? Pähl Wänäin?, s. 1711, k. 16.4.1785.

Paavon puolisona oli noin 1733 vihitty Riitta Jauhiainen.

Pähl'in syntymäaika on vaillinainen syystä, että ukkonen poltti kirkon v. 1719 ja pappila paloi muusta syystä v. 1722, joten vuosilta 1693 - 1722 ei ole kirkonkirjatietoja. Hänen syntymävuotensa (ilman päivää ja kuukautta) tulee esiin rippikirjassa vuodelta 1761-69.

Puoliso

Brita Jauhiainen "Jauhiatar" (Wänäin)

*01.03.1713, Rautalampi, †16.10.1792, Maaninka

Lapset

- 1) IIVARI VÄÄNÄNEN *02.01.1735, Kuopion msrk, †14.08.1797, Maaninka (Taulu 6)
- 2) PETTER "PEHR" WÄÄNÄNEN *28.02.1741, Maaninka, †16.06.1791, Maaninka (Taulu 7)
- 3) PAULUS VÄÄNÄNEN *05.04.1745, Kuopion msrk, †28.06.1814, Maaninka (Taulu 8)
- 4) Matti "Mathius" Wäänänen *10.04.1747, Kuopion msrk, †17.03.1809, Maaninka
- 5) Margaret Väänänen *21.03.1749, Kuopion msrk, †1819
- 6) Brita Väänänen *14.04.1751, Kuopion msrk, †1821
- 7) Christina Väänänen *26.01.1754, Kuopion msrk, †08.01.1833, Maaninka
- 8) Sakari "Zacharias" Väänänen *04.12.1757, Kuopion msrk, †1827

TAULU 6

3. SUKUPOLVI

IIVARI VÄÄNÄNEN, Talollisen poika

Isä: Pähl Väänänen "Vänäin" (Taulu 2), Äiti: Brita Jauhiainen "Jauhiatar"

* 02.01.1735, Kuopion msrk [*] 02.03.1735, Kuopion msrk † 14.08.1797, Maaninka [†]1797
Kuolinsyy: paise

TAULU 7

3. SUKUPOLVI

PETTER "PEHR" WÄÄNÄNEN

Isä: Pähl Väänänen "Vänäin" (Taulu 2), Äiti:

Brita Jauhiainen ”Jauhiatar”

* 28.02.1741, Maaninka, Varpais † 16.06.1791, Maaninka. Kuolinsyy: kuume

Pekka Väänänen (Assar Väänänen tutkimuksista) Näyttää siltä, että Paavo Iivarinpojan (Taulu 1215.) vanhin poika Iivari, s.1735, kuoli lapsena (?) [Toim. Huom. Vrt taulu 6] ja Varpalan Väänälän talon n:o 1:n isännöyden peri isältään ikäjärjestyksessä seuraava, eli Pekka?Pehr Pählss Wänäin?, s. 28.2.1741, k. 16.6.1791. Hänet vihittiin 17. 3.1765 ja puolisona oli Hakkaralasta kotoisin ollut talollisentytär Reeta Maria Olavintytär Vartiainen, s. (r.k.) 1744, k. ? (eli 1812-22) ?.

Kummit: Marg. Viljalatar (toinen nimi epäselvä).

Puoliso

Maria Vartiainen (Väänänen)

*22.08.1746, Kuopio msrk, †1816

Lapset

- 1) Brita Christina Väänänen *13.11.1765, Kuopio msrk, †1835 (Taulu 19)
- 2) Pohl Väänänen *02.08.1768, Maaninka, †1780 (Taulu 20)
- 3) Elisabet ”Elisabeth” Väänänen *10.03.1770, Maaninka, †1840 (Taulu 21)
- 4) Anna Väänänen *17.08.1773, Maaninka, †20.03.1807, Maaninka (Taulu 22)
- 5) Maria Väänänen *17.08.1773, Maaninka, †20.10.1809, Maaninka (Taulu 23)
- 6) Inga ”Ingeborg” Väänänen *28.04.1775, Maaninka, †27.10.1820, Maaninka (Taulu 24)
- 7) IVAR VÄÄNÄNEN *15.02.1777, Maaninka, †01.04.1852, Maaninka (Taulu 25)
- 8) Petter Väänänen *25.12.1778, Maaninka, †09.01.1807, Maaninka
- 9) Sakari ”Zachris” Wäänänen *08.08.1780, Maaninka, †1850
- 10) Pohl Väänänen *03.06.1782, Maaninka, †04.04.1833, Maaninka
- 11) Eeva Wäänänen *26.02.1784, Maaninka, †1854
- 12) Olavi Wäänänen *18.10.1785, Maaninka, †1855
- 13) Maria Lovisa Väänänen *08.04.1788, Maaninka, †1858
- 14) David Väänänen *06.02.1790, Maaninka, †1860

TAULU 8

3. SUKUPOLVI

PAULUS VÄÄNÄNEN

Isä: Pähl Väänänen ”Vänäin” (Taulu 2), Äiti: Brita Jauhiainen ”Jauhiatar”

* 05.04.1745, Kuopion msrk, Väänälä [*] 19.05.1745, Kuopion msrk † 28.06.1814, Maaninka [†]03.07.1814. Kuolinsyy: kuumetauti

Paavo Väänänen

Paavo Iivarinpojan (Taulu 1215.) toinen poika Paavo ?Pohl / Pauus?, s. 5.4.1745, k. 3.7.1814, näyttää myös asuneen talollisena Maaningan Väänälän n:o 1:n mailla Varpalassa ?Varpais?. Puolisona hänellä oli 28.12. 1769 vihitty lautamies Sakari ?Zachris? Paltaniuksen tytär piika Maria? Paldania?, s. 8.6.1749, k. 5.8.1833.

Puoliso

Maria Paltanius

*08.06.1749, †05.08.1833

Lapset

- 1) Christina Väänänen *28.04.1771, Maaninka, †16.02.1778, Maaninka
- 2) Riitta Väänänen *29.01.1772, Maaninka, †1842L
- 3) Paavo Väänänen *29.10.1772, Maaninka, †1842L
- 4) Margareta Väänänen *10.10.1773, Maaninka, †1843L
- 5) Riitta Väänänen *13.02.1776, Maaninka, †1846L
- 6) Pähl Väänänen *29.03.1779, Maaninka, †04.04.1833
- 7) Maria Väänänen *09.08.1785, Maaninka, †24.06.1787, Maaninka
- 8) Anna Väänänen *16.01.1791, Maaninka, †12.04.1808, Maaninka

TAULU 25

4. SUKUPOLVI

IVAR VÄÄNÄNEN, Torppari

Isä: Petter ”Pehr” Wäänänen (Taulu 7), Äiti: Maria Vartiainen

* 15.02.1777, Maaninka, Varpais † 01.04.1852, Maaninka

Iivari Pekanpoika

Pekan poika Iivari (Ifvar Petri Vänäin), s. 13.2.1777, k. ???, näyttää myös asuneen Väänälä

n:o 1:n Varpalassa ja noin 1820 lähtien Varpa-
la n:o 7:n Kohiseva-nimistä torppaa. Hän oli
myös renkinä Mykkälän talossa, Varpasmaa
no. 4. Talo on edelleen suuri kartano ja siitä on
lohkottu mm. Tervasmäen iso maitotila, jonka
isäntä Niilo luovutti pojalleen 2006.

Puolisona Iivarilla oli 13.1.1805 vih. Riitta (Brita
Stina) Mykkänen, s. 1784, lieneekö ollut Myk-
kälän tilan tyttöjä?

Puoliso

Brita Cristina Mykkänen

*28.10.1784, Maaninka, †1854

Lapset

1) Paavo (Pohl) Väänänen *05.08.1806, †1876

2) Anna Väänänen *05.07.1810, Maaninka,
†1880

3) Juho Väänänen *06.03.1813, Maaninka,
†06.01.1814, Maaninka

4) Stina Väänänen *21.12.1814, Maaninka,
†1884

5) Christina Väänänen *21.12.1814, Maaninka,
†1884L

6) David Väänänen *26.09.1817, Maaninka,
†1887L

7) Maria Väänänen *16.09.1821, Maaninka,
†1891

8) ABEL VÄÄNÄNEN *05.08.1824, Maaninka,
†01.01.1890 (alla)

9) Vappu Väänänen *10.05.1828, †1898L

5. SUKUPOLVI

ABEL VÄÄNÄNEN, Torppari

* 05.08.1824, Maaninka † 01.01.1890

Isä: Ivar Väänänen, Wänäin, Äiti: Brita Cristina
Mykkänen

HisKi Maaninka kastetut:

5.8.1824 15.8.1824 Vänälä 1 B. Ivar Väänänen
Britha Myckänen Abel

HisKi Maaninka vihityt:

8.11.1846 Kurolanlax Nro 11 Trp. Abel Wää-
nänen P. Maja Lisa Kröger Kurolanl. Nro 19

Puoliso

Maria Elisabeth Kröger (Wäänänen)

*01.10.1820, Kuopion msrk, 1890

Lapset

1) Johannes Väänänen *25.08.1847, Maaninka,
1917

2) Agatha Väänänen *05.03.1849, Pielavesi,
1919L

3) Ingeborg Väänänen *08.04.1851, Maaninka,
1921L

4) Anna Catharina Väänänen *15.07.1853, Maa-
ninka, 1923

5) Abel Väänänen *13.09.1855, Maaninka,
16.10.1922

6) Nestor Väänänen *25.12.1857, Maaninka,
14.09.1933

7) Johanna Väänänen *30.09.1860, Maaninka,
1930L

8) David Väänänen *02.03.1863, Maaninka,
02.01.1939, Varpaisjärvi

9) Augusti Väänänen *16.02.1866, Maaninka,
12.03.1952, Suonenjoki

Abel on muuttanut poikamiehenä Pielave-
deltä 19.12.1845 Maaningalle ja tullut takaisin
vaimonsa Maria Krögerin kanssa 24.01.1848.
Vuodesta 1866 perhe asui Maanigan Venäjän-
saarella Hietaharjun torpassa. Paikalla on vielä
torpan kivijalka. Myöhemmin perhe asui Mik-
kajärvellä Horokissa, Salolan kylässä Viannalla.
Sieltä he muuttivat Pielavedelle Leppälahden
kylään Alavan paikalle.

Abelin asuinpaikat eri vuosina:

1847 Torpparinpoika, Maaninka Kurolanlahti
11

1849 Itsellinen, Pielavesi Varpaismaa 3

1851 Torppari, Maaninka Kurolanlahti 12

1853 Torppari, Maaninka Kurolanlahti 17, Mä-
kelä

1858 Torppari, Maaninka Kurolanlahti 17, Mä-
kelä

1860 Itsenäinen, Maaninka, Lapvetelä 3, Mak-
kola

1863 Itsenäinen, Maaninka, Lapvetelä 3, Mak-
kola

1866 Torppari, Maaninka Venäjänsaari 2 Hie-
taharjun torppa

1881 16.4. muutti Maaningalta Lapinlahdelle
perheineen

1883 27.1. muutti Lapinlahdelta Pielavedelle
Leppämäki 1: teen perheineen

Jälkipolvitaulu huomattavasti laajempaan saatavissa mm.

Mauno Väänäselä manunposti@elisanet.fi.

Kohtalokas myöhästyminen

ISÄNI ANSELMI oli vieremäläisen kyläsuutarin Paavo Väänäsen ja Reeta Kaisan, os. Böökin kahdeksanlapsisen perheen kolmanneksi vanhin jälkeläinen. Runsas sata vuotta sitten hän palveli renkinä Vieremän pappilassa. Tuolloin hän saavutti iän, jolloin hänen olisi ollut lähettävä arvannostoon.

Tuohon aikaan Suomi ei ollut vielä itsenäinen valtio. Oliko nuiva suhtautuminen sotaväkeen menoon ehkä yleistä seudun nuorukaisten keskuudessa. Joka tapauksessa isäni kirjoitti Ruotsissa asuville sukulaisilleen asiasta. Kohta hän sai Ruotsista kirjeen, jossa oli valokuva sukulaispariskunnasta talonsa edessä. Kirjeessä oli myös matkarahat ja kutsu tulla sukulaisten luokse Ruotsiin.

Isäni jätti renginpaikan, hyvästeli leskeksi jääneen Reeta-äidin ja sisarukset ja matkusti Vaasaan. Siellä hänen oli Ruotsin sukulaisten ohjeiden mukaan noustava laivaan ja matkustettava Pohjanlahden yli naapurimaahan, jonka vastarannan satamassa sukulaiset odottaisivat.

Yllättäen kohtalo puuttui peliin; isäni myöhästyi sovitusta laivasta. Yksin vieraassa paikassa ja ensi kertaa pois kotoa oli varmasti outoa ja pelottavaakin maalaispojalle. Neuvokkaana hänen onnistui päästä vossikkakukiksi Vaasan kaupungissa, olihan hän pappilan renkinä ollessaan paljonkin käsitellyt hevosia. Hänen kaksi vanhempaa sisartaan, Alina ja Johanna olivat aikaisemmin muuttaneet Vieremältä ja asettuneet Ouluun asumaan. Isäni poti yksinäisyyttä, ikävöi sisariaan ja ennen

Venäjän ajan sotaväkeen valittiin nuoria miehiä arvalla. Tämä uutinen on lainattu oululaisen Kaiku-lehden numerosta 10.5.1900.

Anselmi Väänänen (vas.) 21-vuotiaana lapsuudentoverinsa Vilho Komulaisen kanssa.

Anselmi ja Kaisa Väänäsen koti Kangastalo Lumijoella, kuvasi Väinö Väänänen 1940-luvulla.

pitkää hankkiutui Ouluun matkustavien mukaan.

Oulussa isäni pestautui rengiksi keskikau-pungilla sijaitsevaan taloon, jonka omisti äveriäs herrasväki. Jälleen nuorukaisen pääasiallinen tehtävä oli huolehtia talon hevosista ja kyyditä vossikalla herrasväkeä asioille.

Pian nuori Anselmi perusti perheen utajärvisen Kaisa Valpurin kanssa ja hankkiutui paremmin palkattuihin työpaikkoihin. Perhe kasvoi Oulussa yhdeksänhenkiseksi. Erinäisten vaiheiden jälkeen perhe osti Lumijoelta maatilan, jonne Kaisa ja lapset muuttivat Anselmin ryhdyttyä sivutoimiseksi maanviljelijäksi ja viikonloppuisäksi. Näin edettiin kymmenen vuotta kunnes maatila oli saatu maksettua ja isäni voi ottaa lopputilin Oulun työpaikastaan.

Muistan elävästi päivän, jolloin isäni tuli

kotiin ja sanoi harvakseltaan jokaista sanaa painottaen: »Tänään maksoin Kangastalosta viimeisen lainaerän. Nyt helpottaa, putos velkataakka harteilta.»

Varhaisessa nuoruudessaan Anselmi oli suhtautunut kielteisesti mahdollisuuteen joutua sotaväkeen tsaarin armeijaan. Suomen saatua itsenäisyyden isästäni tuli samalla lopuksi elämäänsä erittäin sinivalkoinen ja isänmaallinen kansalainen, joka kertoi lämmöllä muisteluksia tekopitäjästään.

Pappilassa renkinä olonsa ajalta isäni ker-toili tarinoita, joista parhaiten on jäänyt mieleen hänen ihaileva kunnioitus pappilassa vierailutta Kauppis-Heikkiä kohtaan.

Olen joskus leikitellyt ajatuksella, olisivatko Kaisan ja Anselmin tiet milloinkaan kohdanneet, jos tuo kohtalokas laiva ei olisi jättänyt Anselmia rannalle.

Yhteisiä esi-isiä etsittiin DNA-näytteistä

Väänästen Sukuseuran hallitus päätti sukututkimustoimikunnan esityksestä – ja kun useilla muilla sukuseuroilla oli positiivisia kokemuksia Y-DNA-tutkimuksesta – selvittää muutamien Väänäs-haarojen sukulaisuuden »läheisyyden». – Ovatko kaikki sittenkään lähteneet Rantasalmelta?

Y-DNA -MÄÄRITYS

Nykytekniikalla voidaan määrittää ajallinen etäisyys henkilöiden yhteiseen esi-isään melko hyvin käyttäen ns. Y-DNA määritystä. Ihmisen Y-kromosomi määrittää tuleeko lapsesta mies vai nainen – vain miehillä on Y-kromosomi ja se periytyy aina isältä pojalle. Tiedetään, että Y-kromosomin DNA-ketjussa on tapahtunut aikojen saatossa pieniä mutaatioita eli muunnoksia, jotka tunnetaan – vähän niin kuin konekirjoituksessa löisi väärän kirjaimen – ja joiden todennäköinen tapahtuma-aika on voitu määrittää. Kun sitten verrataan kahden miehen Y-DNA:ta keskenään, voidaan arvioida kuinka kauan sitten heillä on ollut sama »isä» sen perusteella kuinka paljon heidän Y-DNA:nsa muistuttavat toisiaan.

KAHDEKSAN KOEHENKILÖÄ

Tutkimukseen valittiin sukuhaarat, joista oli tiedossa varmuudella katkeamaton poika-isä-ketju taaksepäin noin 1700-luvun alkuun. Näin päädyttiin kahdeksaan henkilöön, jotka edustavat Hamulan haaraa, (ilmeisesti ainoa »oikeasti» sen Antti Väänäsen (Rantasalmelta) jälkeläisiä), Maaningan Varpasen haaraa (mahdollisesti Kehvolta lähtöisin), Nilsin Reittion haaraa

(mahdollisesti Kehvolta lähtöisin), Pöljän haaraa (lähtöisin Kehvon Puiroolahdesta), Haapalahden haaraa (lähtöisin Kehvon Puiroolahdesta), Ylikiimingin haaraa (Rantasalmelta lähtöisin) ja Pohjois-Karjalan Mulon haaraa (mahdollisesti Rantasalmelta lähtöisin). Suluissa on aina mainittu tämän hetkiseen tietoon perustuva käsitys asiasta. Kaikkien tutkittujen henkilöiden syntymäaika on 1900-luvun puolivälin aikoihin.

Näytteeksi käytettiin posken sisäpinnalta hangattua solunäytettä, joka lähetettiin USA:han tutkittavaksi. Näytteistä on saatu nyt tulokset, mutta jotta saataisiin varmuus niistä, jotka poikkesivat »tiedetystä», teetetään vielä lisänäytteet toisesta Puiroolahden sukuhaaran henkilöstä, toisesta Haapalahden haaran henkilöstä sekä uutena yhdestä Hirvimäen haaran henkilöstä.

SUKULAISUUS 1400-, 1500-, 1600-LUVULTA...?

Tähänastiset Y-DNA tulokset osoittavat, että Pöljän, Varpasen ja Reittion sukuhaaroilla olisi ollut yhteinen esi-isä 1600-luvun alkupuolella, ja siis mitä ilmeisimmin Kehvolla. Mulon ja Kehvon sukuhaaroilla olisi ollut yhteinen esi-isä 1500-luvun alkupuolella eli siis ilmeisesti Rantasalmella. Ylikiimingin ja Hamulan sukuhaarojen sukulaisuus kehvolaisten kanssa periytyy vielä kauempaa Rantasalmen kaudelta 1400-luvun puolelta. Nämä tulokset viittaavat siihen, että osa Rantasalmelta pohjoiseen aikanaan vaeltaneista Väänäs-suvuista eivät olisi olleet edes lähisukulaisia vielä 1500-luvullakaan. Vai lähtivätkö kaikki sittenkään Rantasalmelta? Kuitenkin kaikki

sukuhaarat kuuluvat ns. N-tyypin Y-DNA:han, johon kuuluu n. 60 % Suomen miehistä – erityisesti itäisen ja keskisen Suomen miehistä.

Kun saadaan tulokset vielä viimeksi lähetyistä näytteistä, voitaneen ehkä ratkaista joitain arvoituksia sukuhaarojen alkuperästä. Koska kyseessä on vain yksi tai kaksi näytettä sukuhaaraa kohti (määrityksen kalliin hinnan vuoksi) ei mitään edustavia tilastollisia analyysijä voi tietenkään tehdä. Tulokset kuitenkin ovat suuntaa

antavia ja tukevat muutamia tutkijoiden ajatuksia, joita ei kirjallisten dokumenttien puuttuessa ole voitu vahvistaa. On myös mahdollista, että aikaisemmin tehdyt oletukset sukuhaarojen keskinäisestä periytymisestä osoittautuvatkin vääriksi. Täytyy myös muistaa, että varsinkin 1600-luvun dokumenttien tulkitseminen on vaikeaa ja voi helposti johtaa väärin johtopäätöksiin. Tällainen ehkä voidaan korjata saaduilla Y-DNA tuloksilla.

VÄÄNÄSTEN VEISTÄMÄÄ JA VÄÄNÄSISTÄ VEISTETTYÄ

Sulla, Mari, on hevone' - eukkojen hautajaismatka

Hanna ja Anni meelle kävellä juppas. Niihä' meetä kolome eukkoo kärrissä istu ja Tuppi-laa' haataesii 'köröteltii'. Parkymmentä kärri-kuormoo joukkoo siihem pihhaa' kerty. Arkku kärrille nostettii' ja hevoset kylälle päe' kiännettii'.

Paekalla tamma meenas töövätä kärkee', on-neks kerkesi' ohjakset tiukalle vettee. Toeste' hevoste' jälessä Perho ee millonkaa' raahas-sa pysynnä, vua' aena se vängällä eelle pyrki. Someriko' kohalla pihhaam pit kiäntee ja minum pit selevitys akoelle antoo.

Ee tätä juutasta pittee jaksa, eekä ilikijä pal-jo' iäntäkää' kieltoo' käättee! Luonnostaahi' mahoto' kilipumus. Nyt sittäe höristellöö, ku' Aaro sillä orilla eellä männöö. Jo Tuppilam

pihassa orista vaenu' sae. Käsvarret puutuva alakaa, kämmenni' iha' rakot jo tullu.

Kohta tämä kerrassa käsistä karkoo ja ommoo vahtijaa' männöö. Muuttii hevoset vielä vaahkos suap, nii' jotta rinteessä arkku kärristä tip-puu.

Kotva' aekoo siinä pihassa viivyteltii' nii' jotta pikkise' matkoo sae iha' juosten' ajjoo. Tam-makii' raahottu ja kävelyy' taepu. Siitähä Anni arvio' anto.

- Katoha, Mari, mite' tamma kävellä malttaa. Kuitennii matka iha' hyvästi taettu. Ihmek-kö tuo jos tamma työliinty toeste' vaahtii'. Köpöttäävät männä ku' nurmella etanat. Hevosenni' vaekeeta koko aeja' sipsuttamalla ku-lukee. Hannakii' vahvisti huomio'.

- Tämä' selevä ja jootusa askel ee tuommosta
vaahtia tunne. Muutamii' kunno' askelii' jä-
läkee' etuset eellämänijä' kärrii' jo kolokkaa.
Kaeke' lisäks tammakii kuuloo, ku' toesia
hevosia vähäm piästä iha' kunnolla hoputtoo
pittää. Minä luule' jotta tätä ee tarvihe tiem
piällä käskee. Vaahtia piisoo nii' ettee hevillä
toeseksi jii, jos kuski tämä' männä antaa eekä
myötääsä kieltee kehtoo.

- Haatumua' multii' vaenaja kätsettii' ja
kylältä takasi' lähettii'. Etumaeseks Aaro kar-
raatti aijoo, ja minä tuas tammoo hillitä koeti'.
Sillo' akat suhkamaa' alako.

- Anna, Mari, tamma' männä! Tuo Aaro he-
vosiaa' ajjaa ja rilloo. Vuoskaasia kehunu jot-
ta sillä om pitäjä' aenuvat hevoset. Muilla
vua' kopukat tae kopukkaa' kuvat. Nyt suat-
tas Aarokii' oekee' hevose' nähhä. Ee nuo ori'
liikkeet kummosilta näätä. Piätää' viskoo ja
suihtiaam purroo, vaekka karva sillä hyvästi
kiiltää.

- Minä oo' se' verra' yllytyshullu jotta ohjaus-
perillä tammoo laatasille näpsäati'. Maeskaati'
suuta ja sannoo möllääti'. No nii', Perho, ko-
etetaanko missee piilöö se juoksumahiti? Tam-
ma iha' taaksee' vilikas niinku' oes kysynnä.
Onko tämä totta? Korviaa' heelaatti, nosti
pikkise' kuarelle kaaloo ja iha' tosissaa' rava-
ta alako. Sitte' akoelle kyitiä riitti. Kermilä'
kohalla vielä ettäältä nähti', ku Aaro iha' see-
saallee' nouste' piiskalla viuhto.

-Tuppila' pihhaa' ku' kärristä noostii' ja minä
tammoo puomii' kiinni kööti', Anni iänee'
kyitiä kiittel.

- Eehä' tamma kunnolla ies hikkee' tullu.
Näättäs jotta nyt vasta lämmetä alakaa. Kui-
tennii kärrissä tämmöne' kuorma. Viskataaha'
tammalle heeniä ettee'.

- Tyytyväeseltä Hannakii näätti ku' hamettaa'
oeko ja huastamaa' alako.

- Saenpas kerra' elläessä hevoskyitiä. Tähä'
asti pitäny vua' kopukkaa' kärrissä istuva.
Näkpäähä' Aarokii viimeennii' ne närhi' mu-
nat, ku' Perho oekee' juosta alako.

- Kaks kuppia kahvia jo kerittii' juuva vasta
sitte' Aaro ori' puomille ajo. Minä pihamu-
alle tölöväsi', jos vaekka tamma pahasti rie-
haantuu. Raahassa Perho rouskutti heeniä,
eekä orikaa jaksanu ronkua. Aesoe' välissä
hoeppuva' näätti ja vuahto se' kylykiä peetti'.
Aaro hevostaa' suki ja kuivata koetti. Ori' ettee
heeniä kanto ja sille puolikkaa' leevästä syötti.
Mulle juolahti mielee' jotta totta se lienöö, ku'
huastaavat Aaro' kovasti ajava', vua' muute' se
hyvästi hevoset hoetaa.

Aaro minu' ettee' kävel ja tunnusti reelusti.

- Sulla, Mari, on hevone', minä aasilla ajele'
Myö tamma mulle! Minä suattasi' siitä rahhoo
maksoo. Aaro taes pikkise' ihteessä' ottoo, ku'
seleviti' mittee tehä uhkasi'. Minä em Perhoo
sulle anna. Kuusela' Otto sitä viikolla kylällä
kysel, ku' tarvihtees hyväliikkeestä hevosta.
Ottoha myötääsä kunna' asioilla kylällä ku-
lukoo. Perho ee oo piiskaa' tottunna ja soppii
ku' tehtynä Otolle kättee'. Ikkää' kukkaa ee oo
kuullu tae nähä, jotta Otto oes hevosta juok-
semaa' käskennä.

H.V.

24.3.2010

Kertomus on jäänyt kirjoittajan mieleen äidinäidin muiste-
luista. Mummo Maria Väänänen (1882–1961) Nilsin Reit-
tiöltä kertoi useasti vauhdikkaasta "eukkojen hautajaismat-
kasta".

Väänäsillä riittää mielikuvitusta ja taiteellisuutta

Keravalainen Jouni Väänänen yllätti tyttöystävänsä ja maalasi kosintansa! Vanha vesisäiliö odotti purkua, mutta betoniseinä palveli ensin tärkeää tarkoitusta. – Kuvan lähettänyt sukulaismies tiesi kertoa, että vastaus oli myönteinen. Onnittelut!

Taiteilija on muutoinkin vakava graffitti-harrastaja. Maraskuussa 2010 avattiin Keravalla Suomen suurin graffitinäyttely, taiteellisenä johtajanaan Jouni Väänänen. Kymmenen uutisetkin noteerasi vasta-avatus näyttelyn ja johtajan. Ks. myös <http://www.skye.fi/jounivaananen/art.html>

Lasten kaltoinkohtelua ehkäisemään

OLEN TAUSTALTANI TERVEYDENHOITAJA ja työskennellyt äitiys- ja lastenneuvolassa lähes 20 vuotta. Kiinnostukseni lasten kaltoinkohtelun ehkäisyn ja tunnistamisen kehittämiseen on herännyt omassa työssäni. Tutkimusaiheen valinnan taustalla on myös työskentelyni valtakunnallisessa väkivallan ehkäisyhankkeessa vuosina 1998–2002. Tuona aikana Mikkelissä perustettiin Viola -väkivallasta vapaaksi ry, jonka ensimmäisenä projektityöntekijänä toimin.

Väkivalta on yhteiskunnassamme yleistä ja siihen puuttuminen on tärkeää. Lapsiin kohdistuva uhritutkimus (Ellonen ym. 2008) osoitti, että lapsista yli 30 % joutuu kokemaan kotona kuritusta, ja vakavaa väkivaltaa noin 8 %. Väkivalta liittyy kulttuurissamme tiivistä alkoholin käyttöön ja sen riski lisääntyy parisuhdeväkivallan yhteydessä. Sariolan (1990) mukaan lapsiin kohdistuva väkivalta lisääntyy perheen stressitilanteissa vaikeuksien kasautuessa. Imeväisikäisillä on suurin kaltoinkohteluriski. Turvattomassa ympäristössä kasvamisen on monin tavoin riski lapsen normaalille kehitykselle. Väkivallalla on laajat ja pitkäkestoiset terveydelliset, psyykkiset, sosiaaliset ja taloudelliset seuraukset.

Pro gradu -tutkimukseni Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttu-

minen – hoitosuosituksen käyttöönoton kuvaus käsitteli lasten kaltoinkohtelun hoitosuosituksen käyttöönottoa neuvolatyössä sekä terveydenhoitajien kehittämisehdotuksia hoitosuosituksen käyttöönoton edistämiseksi. Tutkimus liittyi Itä-Suomen yliopiston hoitotieteen laitoksen professori Anna-Maija Pietilän johtamaan tutkimushankkeeseen ja se toteutui yhteistyössä Tampereen yliopiston hoitotieteen laitoksen kanssa. Pro

gradu -tutkimukseni hyväksyttiin toukokuussa 2010.

»NEUVOLATÄDIT» TIEDONANTAJINA

Tutkimus eteni kahdessa vaiheessa: Keväällä 2009 perehdytin kolmen keski- ja itäsuomalaisessa terveyskeskuksen lastenneuvolan terveydenhoitajat vuonna 2008 julkaistuun lasten kaltoinkohtelun hoitosuositukseen. Aineistonkeruun toteutin ryhmähaastatteluilla syyskuussa 2009. Tutkimuksen tiedonantajina oli 13 terveydenhoitajaa. Aineiston analysoin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Hoitosuosituksessa lasten kaltoinkohtelulla tarkoitetaan lapsen perheessään kohdistunutta fyysistä tai henkistä väkivaltaa tai laiminlyöntiä. Fyysinen kaltoinkohtelu aiheuttaa lapselle kipua sekä tilapäisiä tai pysyviä fyysisen toiminnan vaikeuksia. Psyykinen

pahoinpitely tarkoittaa pelottavaa uhkaamista, naurunalaiseksi tekemistä, nöyryyttämistä, vähättelyä ja muuta lapseen kohdistuvaa psykologista uhkaa siinä määrin, että lapsen henkinen hyvinvointi ja kehitys vaarantuvat. Laiminlyönti tarkoittaa että lapsen perustarpeista ei huolehdi fyysisesti tai emotionaalisesti.

YHTEISTYÖ AUTTAA

Ilmeni, että neuvolatyössä useilla eri tekijöillä oli merkitystä lasten kaltoinkohtelun hoitosuosituksen käyttöönoton onnistumisessa. Edistäviä tekijöitä olivat muun muassa toimivat yhteistyömuodot, kuten neuvolaperhetyö sekä neuvolapsykologi.

Hoitosuosituksen käyttöönottoa estäviä tekijöitä olivat puolestaan resurssien vähäisyys ja moniammatillisten käytäntöjen toimimattomuus sekä yhteisten toimintamallien ja hoitopolkujen puute. Organisaatioiden pirstaleisuus, kuten samansuuntaisten toimintojen sijoittuminen eri organisaatioihin asetti haasteita. Koulutusten koettiin olevan liian yleisellä tasolla.

KESKUSTELU JULKISUUDESSA HELPOTTAA

Kehittämistyö mahdollistui, kun organisaatio ja johto sitoutuivat henkilöstön tukemiseen. Tärkeänä nähtiin käytännön tasolle tuleva koulutus sekä yhteisesti sovittujen moniammatillisten toimintamallien sekä hoitopolkujen laatiminen ja eri toimijoiden lähentyminen. Keskustelun lisääminen julkisuudessa lasten kaltoinkohtelusta nähtiin asiana, joka

voisi edistää myös puheeksi ottamista neuvolassa.

Tutkimuksessa tuotettua tietoa voidaan hyödyntää hoitosuosituksen käyttöönotossa terveydenhoitajien työssä sekä moniammatillisten työmenetelmien kehittämisessä. Moniammatillisten käytäntöjen kehittäminen, niiden toimivuuden sekä vaikuttavuuden tutkiminen olisi jatkossa tärkeää.

KIITOKSET

Kiitän Väänäsen sukuseuraa saamastani apurahasta tutkimustani varten. Tutkimukseni olen tehnyt työskennellessäni samalla terveyden edistämisen kehittämistyössä. Tutkimustyö perehdytyksineen ja haastatteluineen eri paikkakunnilla on vaatinut työstä vapaan ottoa ja aiheuttanut matkakuluja. Saamaani tukea arvostan ja se on ollut tervetullut tuki tutkimuksen mahdollistumiseksi.

Arja Väänänen, Mikkeli

»Kun ne ottas meijjät tosissaan»

– OMAISHOITAJIEN KOKEMUKSIA TERVEYDENHUOLLOSTA

Annikki Pursiaisen lisensiaatintyö tarkastettiin Jyväskylän yliopistossa 4.6.2010. Tilaisuuden valvojana toimi professori Jari Heinonen (kuvassa) ja tarkastajina professori Marjaana Seppänen ja tohtori Anu Leinonen.

OLEN TEHNYT yli 30 vuotta työtä Etelä-Savon sairaanhoitopiirissä Mikkelin keskussairaalassa, jonka johtavana sosiaalityöntekijänä toimin. Muutama vuosi sitten tarjoutui tilaisuus täydennyskoulutukseen, johon kuului omaan työhön liittyvä lisensiaatintyö. Valitsin tutkimuksen kohteeksi omaishoidon, koska aihe liittyi läheisesti työhöni ja tuntui yhteiskunnallisestikin ajankohtaiselta ja tärkeältä. Olin myös toiminut oman läheiseni omaishoitajana ja vuosien ajan seurannut äitimme Aune Väänäsen työtä isä-Viljon hoitajana. Sekä työni että omien kokemusten pohjalta olin pannut merkille, että omaishoitajuus on usein vaativaa ja sitovaa työtä, jossa voidaan tarvita monenlaista apua ja tukea.

TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄT JA MENETELMÄT

Tutkimusta aloittaessani tavoitteena oli selvittää, millaista tukea omaishoitajat ovat saaneet terveydenhuollon sosiaalityöntekijöiltä ja mitä tukea he odottavat saavansa. Tein ryhmähaastatteluja 40 omaishoitajalle ja 13 sosiaalityöntekijälle Itä- ja Kaakkois-Suomesta.

Omaishoitajaryhmissä keskeiseksi teemaksi nousivat kaikki terveydenhuollon palveluis-

ta saadut kokemukset. Haastatteluaineistoa tarkastellessani huomasinkin aineiston vastaan myös kysymykseen, miten omaishoitajat ovat kokeneet terveydenhuollon henkilöstön suhtautuvan omaishoitajiin. Tästä teemasta muotoutui tutkimukselle toinen tehtävä.

Tutkimus on laadullinen, menetelmänä käytin sisällönanalyysia kehysanalyysillä täydennettynä. Tutkimus on luettavissa osoitteessa www.sosnet.fi.

VIISI SUHTAUTUMISTAPAA

Omaishoitajilla oli monenlaisia kokemuksia terveydenhuollon henkilöstön suhtautumistavoista

Tunnistin viisi eri tapaa, joilla omaishoitajat olivat kokeneet terveydenhuollon henkilöstön suhtautuvan heihin. Yksi on, että omaishoitajia pidetään terveydenhuollossa lähtökohtaisesti resurssina, voimavarana, jonka varaan hoitoa ja apua vaativa potilas saadaan kotiutettua. Tällöin omaishoitajan oma tilanne ja omat tuen tarpeet olivat jääneet huomiotta, esimerkiksi kotiutuksen ajankohdasta ei neuvoteltu eikä selvitetty omaishoitajan halukkuutta ja jaksamista ryhtyä tehtävään. Osa omaishoitajista oli kokenut, että heidät oli veloitettu ottamaan hoitovastuu, vaihtoehtoja ei tarjottu.

Osa omaishoitajista oli kokenut terveydenhuollon henkilöstön ottavan omaishoitajan yhteistyökumppaniksi, jonka kanssa yhdessä toimien oli pyritty auttamaan potilasta kuntoutumisessa ja jonka tietämys ja asian-

tuntemus oli otettu huomioon. Monella omaishoitajalla oli kokemuksia myös siitä, että ammattihenkilöstö suhtautui omaishoitajaan tavallaan asiakkaana, kanssa-asiakkaana potilaan ohella. Henkilöstö oli kantanut huolta omaishoitajan jaksamisesta ja pyrkinyt järjestämään perheelle tukea ja palveluja niin, että myös omaishoitajan tarpeet huomioitiin.

Joissakin tilanteissa terveydenhuollon henkilöstö oli pyrkinyt irrottamaan omaishoitajaa hoidettavastaan. Näissä tilanteissa terveydenhuollossa oli nähty omaishoitajan uupuminen ja ehdotettu hoidettavalle läheiselle pysyvän hoitopaikan järjestämistä.

Joka kolmas omaishoitaja oli kokenut terveydenhuollon henkilöstön taholta mitätöintiä. Näitä kokemuksia omaishoitajat toivat esille erittäin vahvasti. Monille mitätöinti oli aiheuttanut luottamuspulaa terveydenhuollon palveluihin ja loukkaavina koetut tilanteet olivat jääneet mieleen vuosikausiksi.

Mitätöinti oli ilmennyt muun muassa omaishoitajan antaman tiedon katoamisena

tai huomiotta jättämisenä, mikä oli joissakin tapauksissa johtanut virheelliseen diagnoosiin ja sitä myötä hoidon ja kuntoutuksen viivästytykseen, jopa vaaratilanteisiin. Mitätöintiä oli koettu myös omaishoitajan sulkeminen ulkopuolelle potilasta koskevassa päätöksenteossa. Omaishoitajaa oli saatettu esim. kieltää tulemasta mukaan lääkärin vastaanottohuoneeseen myös niissä tilanteissa, joissa potilas ei itse kyennyt sairautensa vuoksi ottamaan kantaa asioihinsa tai muistamaan annettuja hoito-ohjeita.

VAIN PUOLET OMAISHOITAJISTA OLIVAT SAANEET SOSIAALITYÖNTEKIJÄN PALVELUITA

Tutkimuksen ensimmäinen »tulos« oli havainto, että vain alle puolet haastateltavista omaishoitajista oli ylipäänsä saanut sosiaalityön palveluita terveydenhuollossa. Se merkitsi mm. vaikeutta saada tietoa erilaisista palveluista ja tukimuodoista, joilla omaishoitoperheiden arkea voidaan helpottaa. Niinpä tietoa oli jouduttu hakemaan monista eri läh-

teistä ja ehkä jääty ilman lakisääteisiä etuuksia. Monet olivat joutuneet pitkään tekemään raskasta työtä ilman ulkopuolista apua.

Sosiaalityöntekijöiden palveluita tarkastelin sosiaalisen tuen käsitteen kautta. Omaishoitajat, jotka olivat tavanneet sosiaalityöntekijän, arvostivat erityisesti tältä saamaansa konkreettista ja tiedollista tukea. Sosiaalityöntekijät korostivat henkisen tuen merkitystä ja totesivat työssään näkyvän ennistä enemmän tarvetta asioidenajo- ja neuvottelutukeen. Sekä sosiaalityöntekijät että omaishoitajat pitivät tärkeänä, että sosiaalityöntekijän palvelut ovat saatavilla heti omaishoitajuuden alkaessa.

Sosiaalityöntekijöiden haastattelujen perusteella omaishoitoperheet muodostavat suuren ryhmän terveyssosiaalityön asiakkaisista. Asiakkaaksi omaishoitoperheet ohjautuvat usein tilanteissa, joissa on huomioitava monen eri tahon näkemyksiä ja etsittävä neuvotellen ratkaisuja. Omaishoitajien parissa tehtävälle sosiaalityölle on ominaista välitiloissa toimiminen. Terveystieteidenhuollossa varsinaisen asiakas ei ole omaishoitaja, vaan hänen hoidossaan oleva henkilö, mikä tuo työhön omat jännitteensä.

TUTKIMUSTYÖSTÄ KÄYNNISTYI KEHITTÄMISHANKE

Tutkimus osoitti, että omaishoitajien asema terveydenhuollossa on usein heikko. Alkaivat omaishoitotilanteet tunnistetaan huonosti ja ohjaus on usein puutteellista. Terveystieteidenhuol-

lossa tulisi kehittää työkäytäntöjä siten, että omaishoitajat saavat paremmat valmiudet selviytyäkseen usein hyvin raskaasta ja sitovasta työstään. Omaishoitajat tulisi nähdä paitsi voimavarana myös yhteistyökumppaneina ja kanssa-asiakkaina. Sosiaalityössä tulisi pyrkiä tavoittamaan omaishoitoperheet nykyistä kattavammin ja varhaisemmassa vaiheessa sekä tiedostaa omaishoitajien oman tuen ja kuntoutuksen tarve.

Tutkimuksen kuluessa kypsyi ajatus kehittämishankkeesta. Olen muutaman vuoden ajan saanut olla mukana Mikkelin seudun Omaishoitajat ja Läheiset ry:n toiminnassa. Yhdistyksen hallituksessa päädyimme aloittamaan RAY:n tuella hankkeen, jonka tavoitteena on kehittää terveydenhuoltoon omaishoitotilanteet tunnistava, omaishoitajia valmentava ja tukeva moniammatillinen ja asiakaslähtöinen toimintamalli (VALOT-hanke 2009–2013). Mallia kehitetään ja sen toimivuutta kokeillaan pilottiyksiköissä Etelä-Savon sairaanhoitopiirin neurologisella kuntoutusosastolla ja Kyyhkylän kuntoutuskeskuksessa. Projektin työntekijöinä toimivat Leena Herranen ja Maarit Väisänen, o.s. Väänänen.

KIITOKSET

Tutkimus tarkastettiin Jyväskylän yliopistossa 4.6.2010. Kiitän lämpimästi Väänästen sukuseuraa tutkimustyötä varten saamastani apurahasta!

Annikki Pursiainen, Mikkeli

kasta saattoi olla jopa – 15 astetta. Kevät saapui todella nopeasti luontoon. Jo huhtikuussa lämpötila hipoi + 30 astetta. Päivät olivat yleensä aurinkoisia ja sadetta saatiin melko harvoin.

Western Carolina University vaatii maisterintason opiskelijalta kolmen eri kurssin suorittamista lukukaudessaan ja kurssit kestävät koko lukukauden tammikuun alusta toukokuulle saakka. Valitsin kursseiksi Auditing, Portfolio Management ja Strategic Management. Kurssit olivat sisällöltään mielestäni erittäin työelämälähtöisiä. Opiskeltavaa ainetta pyrittiin soveltamaan käytäntöön ryhmä- tai yksilötöiden avulla. Auditing-kurssilla teimme joka viikko esimerkkiyhteyksestä tilintarkastusta. Kurssilla laadittiin oikeita työpapereita ja kirjoitettiin raportti tarkastuksen tuloksista sisältäen.

Portfolio Management-kurssilla ylläpidimme internetissä sijoitusportfoliota, minkä kehitystä seurasimme joka viikko. Tehtävänä oli tutkia Yhdysvalloissa noteerattavia pörssiyrityksiä ja analysoida niitä potentiaalisina sijoituskohteina. Kurssilla ostettiin ja myytiin pörssiosakkeita ja pyrittiin maksimoimaan sijoitusportfolion tuotto. Strategic Management -kurssilla koko kurssi koostui yhdestä tiimityöstä, joka kesti koko kevätlukukauden. Teimme markkinatutkimuksen olemassa olevalle yhdysvaltalaiselle yritykselle tämän kehittämistä uudesta bioteknologia-alan tuotteesta. Selvitimme kilpailijat ja niiden tarjoamat tuotteet ja lopuksi etsimme asiakasyritykselle potentiaalisia partnereita.

Yllätyin siitä, että vapaa-aikaa esimerkiksi matkusteluun lukukauden aikana ei paljoakaan ollut. Pääsiäisen aikaan yliopistossa vietettiin paikallista spring breakiä, eli niin sanottua hiihtolomaa. Tuolloin matkustin meksikolaisten vaihto-opiskelijoiden kanssa viideksi päiväksi Las Vegasiin. Muuten viikot kuluivat nopeasti opiskelutehtäviä tehdessä. Kuten jo aiemmin mainitsin, opiskelu oli huomattavasti intensiivisempää kuin olin suomalaisessa yliopistomaailmassa tottunut. Tunneille opiskelijoiden odotettiin saapuvan

ajoiissa ja poissaoloja ei paljoakaan sallittu. Lisäksi opiskelijoiden odotettiin tekevän kysymyksiä ja osallistuvan keskusteluihin.

JÄRJESTELYT JA LOMAOSUUS

Lähdin vaihtoon kansainvälisen järjestön (ISEP) kautta, mikä oli huomattavasti halvempaa kuin hakeminen suoraan yhdysvaltalaiseen yliopistoon. Itse jouduin opiskelusta maksamaan lentoliput edestakaisin ja noin 1 800 euron lukukausimaksun järjestölle. Maksu kattoi opiskelun, asumisen ja ruokailut kampuksella. Kurssikirjat jouduin ostamaan itse, mitkä olivat todella kalliita. Ilman niitä ei olisi pärjännyt, sillä opetus seurasi kurssikirjoja tarkasti. Itse kampuksella rahaa ei juuri tarvinnut kuluttaa, mutta asuntolaan joutui itse hankkimaan henkilökohtaisten tavaroiden lisäksi vuodevaatteet ja astiat.

Lukukauden päättymisen jälkeen toukuussa jäin vielä pari viikoksi lomailemaan Yhdysvaltoihin, sillä halusin samalla kertaa tutustua tiettyihin nähtävyyksiin. Matkustelin Atlantassa, Washington DC:ssä ja New Yorkissa. Pääsin vierailemaan USA:n korkeimpaan oikeuteen, senaattiin ja Valkoiseen Taloon.

Toki koko lukuvuoden suorittaminen olisi ollut kielen oppimisen kannalta ehdottomasti parempi vaihtoehto kuin pelkkä lukukausi, mutta pidän viettämäni aikaa opiskeluvaihdossa erittäin kannattavana, eivätkä opinnot menneet tutkinnon kannalta hukkaan, vaan päinvastoin. Tämän lisäksi kielitaitoni selvästi parani. Olen kiitollinen siitä, että vaihto oli kohdallani mahdollista taloudellisesti ja sopi elämäntilanteeseeni. Suosittelen ulkomailla suoritettavaa työharjoittelua tai opiskelua lämpimästi kaikille, mikäli se on vain mahdollista. Avoimella mielellä ja joustavalla asenteella pääsee jo pitkälle. Ulkomailla opiskeleminen antaa laajempaa perspektiiviä ajatteluun ja lisää luottamusta omaan kielitaitoon.

Kiitän lämpimästi Väänästen Sukuseuraa saamastani rahallisesta avustuksesta, joka oli todella hyödyllinen ulkomaanvaihtoni aikana.

Jenni Vehviläinen, Espoo

Vuosikokous pidettiin Väärnin pappilassa

Väänästen sukuseura ry:n vuosikokous Lapinlahdella Väärnin pappilassa lauantaina 20.3.2010. Kovasta lumipyrrystä huolimatta paikalle oli saapunut 50 henkeä.

Ennen kokousta kerrottiin sukututkimuksen tilanteesta ja täydennettiin saatuja tietoja. Lounaan jälkeen pidettiin vuosikokous. Seuran esimies Pentti Väänänen avasi kokouksen ja kertoi Väänästen sukuseuran alkutaipaleesta. Väänästen sukuseurassa oli jäseniä vuoden 2009 lopussa noin 500 henkeä. Tavoitteena on jäsenmäärän nostaminen 600 jäsenen vuoden 2010 aikana. Ensi vuonna (2011) vuosikokous pidetään Jyväskylässä ja sukukokous Kuopiossa elokuun ensimmäisenä viikonloppuna.

Seuran taloudenhoitaja Jari A. Väänänen kertoi kahden viimeisen vuoden aikana erittäin haasteelliseksi muuttuneesta omaisuushoidosta. Omaisuuden tuotot pysyivät kuitenkin plussan puolella, vaikka varallisuuden arvo olikin muutamaa aiempaa vuotta alemmalla tasolla. Sukuseuran omaisuudesta ja sen kehittämisestä sai selkeän kuvan. Jäsenmaksuksi päätettiin edelleen 10 euroa ja ainajäseneksi pääsee 170 eurolla.

Pentti Väänänen Tampereelta ja Juhani Väänänen Oulusta palkittiin sukututkimusstipendillä.

Kokouksen jälkeen meille esiteltiin Väärnin pappilaa ja sen historiaa. Pappila liittyy mm. kirjailija Juhani Ahon elämänvaiheisiin.

Kahvin jälkeen, vasemmalta Esko Väänänen, Juhani Väänänen, Ina Liljeström, Marjatta Liljeström ja Marketa Frederickson. Yläkuvan etummainen Raimo Väänänen Siilinjärveltä.

Väänäset Väinäjoen suussa

SUKUSEURAN ULKOMAANMATKAT alkoivat Pietarista kesäkuussa 2007 ja jatkuivat Viroon kesäkuussa 2009. Yksi Viron matkan kohteista oli Väänan kylä, moisio ja kylätalo.

Aktiivinen Väänan kylä nähtävyyksineen oli kiinnostava itsessään, mutta meille erityisesti siksi, että erään teorian mukaan Väänäsnimi voisi periytyä Väänan kylästä. Keskiajalla Viron ja Suomen välillä oli paljon yhteyksiä, esimerkiksi Väänan kylän lähellä sijainnut ja Faehnan kartanon välillä omistanutkin luostari hallitsi läänittäjänä Porvoon, Sipoon ja Pernajan tienoita. Olisihan siten hyvinkin voinut joku »piällyismies» tulla Suomen puolelle Väänasta, käyttää kylännimeä sukunimenään, jäädä maahan ja kokea hyvää lapsilykkyä.

Totta tai tarua, polveutumistarina kuulosti niin hauskalta, ettei siitä maltettu luopua matkan päättyessä, vaan pantiin vielä paremmaksi. Mistäs Väänan kylä sai nimensä? Ei kai vain Väinäjoesta, joka virtaa Itämereen halki Latvian?

Syyskuussa 2010 lähdettiin ottamaan asiasta selvää tai ainakin katsomaan Väinäjokea. Esimiehemme Pentti Väänänen kehitti näppärän matkustusidean: Kun Riikaan lentää koneita monelta Suomen paikkakunnalta, hankkikoon kukin matkansa itse ja yhteinen ohjelma toteutetaan paikan päällä. Useimmat myös asuivat samassa hotellissa erinomaisella paikalla vanhan kaupungin reunamalla.

Perjantaina 3. syyskuuta illansuussa koko seurue sitten kohtasi illallisella. Seuraavana aamuna lähdettiin opastetulle kiertokävelyllä

Tuomiokirkon tornista näkee myös Väinä-joen, joka koh-
ta sulautuu Itämereen. Riiassa on yli 700.000 asukasta
ja venäjänkielisiä on vähän enemmän kuin latviankieli-
siä. Silti kaikki kyltit ovat ovat vain latviaksi.

ja sen päälle ajettiin Jurmalan rantakaupun-
kiin, jossa lounastettiin sekä katsastettiin kes-
kusraittia. Muu aika oli omaa ohjelmaa, jota
monet kuitenkin toteuttivat isommalla seu-
rueella. Ja sunnuntaina kukin palasi »omaan
kaupunkiinsa» valitsemallaan lentoyhteydel-
lä.

Yksi matkalaisista rakensi tunnelmista ru-
non ja Aaltosen pariskunta valokuvasi. Kiitos!
Lisää kuvia on sukuseuran [www-sivuilla](http://www.sivuilla) Ka-
levi Väänäsen sinne pukkaamina.

Perjantai-illan ravintola Province Brasserie tarjoi ranskalaisesta nimestään huolimatta latvialaista perinneruokaa ja oli hauska sisustettu ja koristeltu vanhaan maalaishenkeen. Hyvää oli maanläheinen ruokakin. Sen lomassa esittädyttiin.

VÄINÄ JA VÄÄNÄ?

Ja entäs se Väinäjoki? Itämerensuomalaiset kansat ovat kautta aikojen käyttäneet yli 1000 kilometrin mittaisesta joesta sen kaltaista nimeä, vaikka latviaksi (joka kuuluu eri kieliperheeseen) on puhuttu Daugavasta. Liivinmaan kronikassa, jonka Henrik-niminen kirjoittaja on laatinut 1200-luvulla selostaen latinaksi varsinkin alueelle suunnattuja ristiretkiä, kerrotaan kansasta nimeltä Lyvones Veinalanses. Suomeksi tuo kääntyisi Väinälän tai väinäläiset liiviläiset.

Kielentutkijat ovat löytäneet sanalle useita mahdollisia kantasanoja muinaisista indoeurooppalaisista kielistä ja niistä lienevät sukeutuneet esim. Daugava-nimeä vanhemmat saksankielinen Dūna ja slaavilainen Dvina. Suomensukuisten suuhun sopivammaksi vastaavan nimen alkukirjaimeksi olisi valikoitunut V. Siis liivin kieleen Vēna, viroon Väina ja suomeen Väinä.

Vaihtoehtoinen selitys tulee omankielisistä kantasanoista: viron kielessä sana vein, väin, tarkoittaa meren kapeikkoa, salmea. Keski-Virossa on myös Väinjärv. Suomen kielessä on käytetty sanaa väinä tarkoittamaan leveää, syvää ja hiljaa virtaavaa jokea ja liivin kielen vēna puolestaan tarkoittaa samantapaista asiaa: leveä mereen laskeva joensuu, satama. (Latvian kulttuuria ja historiaa, Rozentals-seura 2005, s. 311).

Väänäset voivat siis tehdä sen johtopäätök-

Lauantaiamuna kohtasimme oppaamme Ellen Rieksintan (oikealla). Hän on Latviaan avioitunut virolainen, joka puhui erinomaista suomea, tiesi »kaiken» ja osasi kertoa tietonsa elävästi. Aluksi piti kävellä sateenvarjojen alla. Kun ehdittiin vanhasta kaupungista liikekeskustaan, alkoi poutaantua. Riika pitää itseään joulukuusen syntykaupunkina, siksi jonkinlaista joulukuusta pidetään aukiolla pitkin vuotta. Ensimmäisestä historiaan jääneestä joulukuusi-maininnasta tuli tänä vuonna 500 vuotta. Tallinnalaiset tosin ovat löytäneet asiakirjoistaan vieläkin vanhempia mainintoja. – Tyyli-telly joulukuusi taustalla, keltaisessa takissa seuran esimies Pentti Väänänen, joka jälleen kerran oli pätevästi organisoinut matkan.

sen, että se joen varrella lähellä merta sijaitseva paikka, joka saksankielisessä 1300-luvun lähteessä oli Feyena ja myöhemmin viroksi Vääna, ja josta ensimmäinen Väänänen on rantautunut Suomeen, on alun perin saanut asukkaansa Väinäjoen rantamilta.

Vierailimme siis todellisessa alkukodissamme! Näin uskoo vuorenvarmasti ainakin tämän kirjoittaja.

Rantaravintolassa Jurmalassa.

Vasemmalla: Kävelymatkan päässä hotellilta oli kauppahalli ja -tori, josta löytyi monenlaista tuluaista, vaikkapa herkkutatteja, jos sellaiset vaan sai mahtumaan laukkuihinsa. Ainakin mukaan tulivat mukavat muistot.

Viereisellä sivulla: Yhteiskuva otettiin päivän kirkastuttua Jurmalan kylpyläkaupungin pääraitilla. Sitten palattiin Riian keskusta; moni lähti kirkkokonserttiin Tuomiokirkkoon, toiset sukelsivat iloksemme samalle illalle sattuneeseen Riian Taiteiden yöhön.

Naiset saivat katsella miesten lomasta Itämerä. Leveä hiekkaranta oli jo autiona, joskin yksi uimari nähtiin. Runsas ja herkullinen lounas maistui, mutta ihan halvalla ei selvitty, ainakaan jos ruokajuomaksi tuli valittua punaviiniä.

Välillä poikettiin konditoriassa, jonka runsaasta valikoimasta oli vaikea valita kastettavaansa. Moni osti samalla tulsiaisia. Kävelykierroksen jälkeen siirryttiin bussiin, joka vei meidät katsomaan jugend-kaupunginosaa. Tyylilajista oli huikea näyte Suomessakin vaikuttaneen taiteilija Rozentalsin kodin rappukäytävä, jota käytiin ihmettelemässä.

Sukuseuran matkalla Latvia Riiassa

Olimme matkalla Viänästen sukuseuran kanssa,
usseemmat ottivat mukkaansa rakkainpansa.
Viänäsiä suapui lentokonneilla kaikkialta,
ei voisi tuntua loma ennee makkeemalta.

Oli torpparia ja talollista,
oli Tornioista ja Helsingistä.
Viänäsiä paikoista monista
ja minä ja vaemo, Savosta,
sieltä alkukodista.

Perjantai uamuna kun katuja astelimme,
niin vuattemme me siinä kastelimme,
koska vettä satoi kaatamalla.
Onneksi oltiin kohta jo sontikan alla.
Ja päivän päätteeksi mäntiin syömään
Viänäset, kaekki, porukalla.

Ja siellä Viänäsiä oli paikka pullollaan
ja kaikissa pöydissä oli pullo paikallaan.

laavantai uamuna vanhoo kaapunkia kierrettiin,
mukulakiviä ja mustia kissoja ihmeteltiin.

Iltapäiväksi mentiin Jurmalaan käymään,
ja siellä meren rannalle komeesti syömään.
Ja hyvvee oli, vaikka ruoka olikin keräilyerissä,
tarjoilu siellä oli, kuitenkin tekijöillä verissä,
sillä oluttakii tarjottiin laseissa, eri erissä.

Ja osalle porukkoo oli varattu punasta viiniä
joka sitten olikii hinnakasta ja hyvin finiä.

Illan kuppeessa osa meni katsomaan kirkkoo
ei passannut sisällä mittään virkkoo.
Hienoo oli laulut ja vieressä tutut
ja torilla oli miehet ja miesten jutut.

Pyhä uamuna väki lähti kaapungille
ja hymmyiltiin me porukassa sille,
kun menipä mihin tahhaansa paikkaa
niin Viänästähän siellä heti moikkaa.

Kaekki lomat loppuu aekannaan
mutta luottoo voet tähän sannaan
että jatkuu jutut sukujuhlissa Kuopiossa
tai sitten nämä jorinat poltetaan kotinuotiossa.

Sukuseurojen Keskusliitto ry. palkitsi Väänäsiä

SUKUSEUROJEN KESKUSLIITTO on myöntänyt keskusliiton kultaisen ansiomitalin sukuseuratoiminnan hyväksi tehdystä ansiokkaasta työstä Väänästen Sukuseuran vuosipäivänä 14.11.2010 Kalle Väänäselle Lahdesta, Kyösti Väänäselle Mikkelistä, Assar Väänäselle Ou-

lusta, Kalevi Väänäselle Tampereelta ja Pekka Väänäselle Siilinjärveltä sekä hopeisen ansiomitaliin Erkki Väänäselle Haminasta.

Lämpimät onnittelet mitalien saajille.

Hallitus

Sukuseuran hallitus tiedottaa

Muista ilmoittaa osoitteen muutoksista sihteerille, muuten Sukupuu-lehtikään ei tule!

SUKUSEURAN ISÄNNÄNVIIREJÄ voi tilata esimieheltä ja niitä tuodaan myytäväksi vuosija sukukokouksiin.

AIEMPIÄ JULKAISUJA

Väänästen sukupuu -julkaisuja ja sukuseuran historiikkia voi tilata Sukuseurojen Keskusliiton toimistosta osoitteesta

Sokerilinnantie 7 E, 02600 Espoo

puh. (09) 4369 9450

toimisto@suvut.fi

Toimisto on avoinna ma, ti ja to kello 9–13 tai sopimuksen mukaan.

Sukuseurojen Keskusliitosta voi tilata myös keskusliiton julkaisemaa SUKUVIESTILEHTEÄ, joka ilmestyy kuusi kertaa vuodessa. Kestotilauksena lehti maksaa 22 € jäsenseurojen kuten sukuseuramme jäsenille.

STIPENDIT

Sukuseura tukee Väänäs-sukuaisia opiskelijoita stipendein. Vuoden lopussa jaettavien stipendien säännöt ja hakuohjeet löytyvät Internet-sivuilta. Stipendien hakuaika ilmoitetaan keväällä jäsenkirjeessä ja seuran www-sivuilla. Hakuaika päättyy lokakuun lopussa.

AJANKOHTAISIA ASIOITA valokuvien kera löydät sukuseuran Internet-sivuilta: www.vaanastensukuseura.fi

Kutsu sukuseuran vuosikokoukseen

9.4.2011 Jyväskylään

VÄÄNÄSTEN SUKUSEURA RY:N vuosikokous pidetään Jyväskylässä, Jyväskylän kristillisellä kansanopistolla osoitteessa Sulkulantie 28, lauantaina 9.4.2011 klo 13.00. Lounas alkaa klo 11.45. Kokouksen päätyttyä on Jyväskylän kaupungin ja Kuokkalan uuden kirkon esittely.

Vuosikokouksessa käsitellään sukuseuran sääntöjen 6 §:n asiat. Vuosikokouksen käsiteltäväksi tarkoitetut ehdotukset on jätettävä kirjallisesti esimiehelle tai hallitukselle kaksi viikkoa ennen vuosikokousta.

Seuran sukututkimustoimikunta kertoo sukututkimuksen tilanteesta, ottaa vastaan sukutietoja ja vastaa mahdollisiin kysymyksiin ennen vuosikokousta klo 10.00–12.00. Osallistujia pyydetään tuomaan tietoja sukuhaaras- taan eli omien tietojen lisäksi vanhempien iso-

vanhempien ja heidän esi-isien ja -äitien sekä lasten syntymäajat ja -paikat sekä kuolinajat. Valokuvat ja tarinat elävöittävät sukuhaaran historiaa. Tietoja voi myös lähettää sukuseuran hallitukselle tai sukututkimustoimikunnalle. Tervetuloa kuulemaan sukututkimuksesta ja osallistumaan siihen. Tilaisuuteen on vapaa pääsy ja kahvia saa klo 9.30 alkaen.

Osallistumisesta kokoukseen ja/tai sukututkimustilaisuuteen pyydetään ilmoittamaan 21.3.2011 mennessä sukuseuran esimiehelle Pentti Väänänselle, Kotikatu 6 E 11 33710 Tampere, puh 040-7217605 tai sähköpostilla: pentti.vaananen@suomi24.fi. Myös jäsenyyttä miettivät ovat tervetulleita!

Hallitus

Väänästen sukujuhla ja sukuseuran 15. sukukokous pidetään 6.–7.8.2011 Kuopiossa

PERINTEINEN SUKUJUHLA JA -KOKOUS pidetään elokuun 6.–7. päivänä 2011 alustavan suunnitelman mukaan Itä-Suomen yliopiston tiloissa, jossa isäntänä on yliopiston rehtori Kalervo Väänänen. Ohjelmaan on suunniteltu tutustuminen Kuopioon, käynti muailman navalla, laivaristeily, jumalanpalvelus, yliopis-

ton esittely ja virallinen sukukokous.

Ajankohta kannattaa varata kalenteriin. Sukukokouksesta kerrotaan tarkemmin keväällä lähetettävässä jäsenkirjeessä ja sukuseuran kotisivuilla.

Hallitus